

2) Отъ поселянъ всѣхъ 67 гминъ Ломжинскаго уѣзда, коихъ населеніе прострѣяетъ до 64,000 человекъ. Депутатъ сія, состоявшая изъ 99 выборныхъ, представила 19 всеподданнѣйшихъ на имя ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА писемъ, въ коихъ, излагая свои страданія и неисчислимые бѣдствія по случаю свирѣпствовавшего въ ихъ краѣ мятежа, — заявляютъ чувства своей непоколебимой вѣроподданнической преданности и молятъ даровать имъ тѣ же права, какими пользуются крестьяне въ Россіи. — Его высокопревосходительство, особенно милостиво принявъ сихъ депутатовъ, удостоилъ ихъ продолжительной бесѣды, распрощавъ о ихъ положеніи и жизни; выслушавъ ихъ жалобы на различныя претерпѣваемые ими притѣсненія — объявилъ, что въ этомъ отношеніи, судьба ихъ въ скоромъ времени будетъ совершенно обезпечена и что они, оставаясь всегда вѣрными долгу и присягѣ, будутъ исполнѣнъ гражданами законною властію. Притѣмъ его высокопревосходительство, по случаю распространения между поселянами лживыхъ слуховъ, будто правительство желаетъ принудить ихъ къ перемѣнѣ Р. Католическаго исповѣданія, выразилъ, что правительство всегда покровительствуетъ остающимся вѣрными своей церкви, никогда и ни въ чемъ не нарушая священныхъ догматовъ вѣры; но требуетъ, чтобы ксендзы, изъ числа которыхъ многіе вѣбто исполненія христіанскаго долга, призываютъ народъ къ мятежу, возвратились бы на путь истинны, къ исполненію настоящихъ своихъ христіанскихъ обязанностей и, свято выполняя свое призваніе, обращали каждого къ долгу вѣроподданнической присяги. Слова эти, его высокопревосходительство поручилъ находившимся тутъ же ксензамъ (привышшимъ съ депутаціею) повторить поселянамъ, дабы они хорошо поняли, и передали вѣрными своимъ односельчанамъ.

Восторгъ поселянъ былъ неописанный; — растроганные, они смѣло и простоудно стали просить объ освобожденіи изъ подъ ареста нѣкоторыхъ ксендзовъ. Его высокопревосходительство тотчасъ же разрѣшилъ военнаго начальника Ломжинскаго уѣзда освободить изъ подъ ареста, на поручительство сельскихъ обществъ, тѣхъ изъ названныхъ поселянами ксендзовъ, которые не сдѣлали какого либо особаго преступленія, не замѣнены въ особенно сильномъ участіи въ распространеніи мятежа и дѣйствительно приносятъ чистосердечное раскаяніе. Милостивыя слова г. главноначальника края глубоко тронули поселянъ; они громко заявляли свою благодарность и въ заключеніе просили его высокопревосходительство посѣтить ихъ край.

Въ числѣ представлявшихся были депутаты изъ двухъ гминъ отъ шляхты. Они вопреки воспрещенію мѣстнаго начальства участвовать въ подачѣ всеподданнѣйшихъ писемъ, такъ какъ шляхта была преимущественно причастна къ беспорядкамъ, увлеченные общимъ духомъ раскаянія всего населенія, прибыли по желѣзной дорогѣ, и выразили оскорбленіе на воспрещеніе, представили всеподданнѣйшее письмо отъ своихъ гминъ, съ заявленіемъ искреннихъ чувствъ раскаянія и мольбы о помилованіи. Г. главный начальникъ края, милостиво принявъ отъ нихъ всеподданнѣйшее письмо, изволилъ объявить, что тогда только можетъ повѣрить ихъ клятвѣ, когда они въ доказательство своего раскаянія окажутъ особенное усердіе въ устройствѣ сельской стражи и сами вооружатся противъ мятежниковъ. Выслушавъ сіи слова, шляхтичи обѣщались въ точности исполнить это справедливое требованіе.

3) Отъ Евреевъ жителей г. Домжи и вообще отъ еврейскихъ общинъ этого уѣзда, заявлявшихъ также свои вѣроподданническія чувства. Его высокопревосходительство благодарилъ ихъ за эти изъясненія и выразилъ надежду, что они и впредь останутся вѣрными своему долгу.

Въ виду совершающихся событій, подобныя депутаціи имѣютъ особенное, многозначительное значеніе. Не надобно забывать, что четыре недѣли тому назадъ въ Ломжинскомъ уѣздѣ мятежъ былъ еще въ полномъ разгарѣ; теперь, благодаря дѣятельности командующаго войсками генерал-лейтенанта Ганецкаго 1-го и особенной заботливости, распорядительности и благоразумію мѣрамъ военнаго начальника, генеральнаго штаба подполковника барона Врангеля, край этотъ не только въ короткое время умиротворенъ и приведенъ въ порядокъ, но и все отрезвленное населеніе проникнулось сознаниемъ необходимости заявить свое раскаяніе и вѣроподданническую преданность. Нельзя не сожалѣть, что въ сосѣднихъ уѣздахъ еще бродятъ мятежныя шайки и по временамъ вторгаются въ предѣлы Ломжинскаго уѣзда, затрудняя такимъ образомъ дѣйствія военно-гражданскаго управленія. Впрочемъ, теперь во всемъ уѣздѣ учреждены сельскіе караулы, частію уже вооруженные, которые содѣйствуютъ войскамъ противъ мятежныхъ скопищъ и къ сохраненію порядка въ краѣ.

Читателямъ нашимъ известно уже (изъ 130 Н. Вил. Вѣст.), о захватѣ въ окрестностяхъ мѣстечка Соколы, Ломжинскаго уѣзда, жандарма-вѣдателя Яна Конопки, снискавшаго громкую извѣстность своимъ злѣствомъ и повѣсившаго болѣе 10 человекъ за ихъ преданность долгу.

Злодѣй этотъ 29 мѣсяца поиманъ въ м. Соколы. Когда вступалъ въ это мѣстечко военный начальникъ Блосковскаго уѣзда съ ротою солдатъ для исполненія надъ нимъ приговора, все населеніе мѣстечка вышло на встрѣчу войска съ хлебомъ и солью. Необыкновенное стеченіе народа изъ всѣхъ окрестныхъ деревень присутствовало во время казни и не скрывало своей радости, что избавляется отъ этого злѣвѣра, наводившаго долгое время ужасъ на всѣхъ жителей.

Въ тоже время жители м. Соколы представили военному начальнику письмо съ изъясненіемъ благодарности за оказанное имъ правительствомъ покровительство, и огражденіе ихъ отъ самоуправія агитаторовъ, породившихъ у нихъ анархическіе беспорядки и противозаконныя дѣйствія. Нынѣ, го орятъ они въ письмѣ своемъ, мы видимъ ежеминутно, какъ зло уменьшается, преступленія сдѣлались невозможны и какъ близко воздѣленная минута совершеннаго умиротворенія.

Императорское виленское медицинское общество имѣло въ ноябрѣ мѣсяцѣ два засѣданія: одно (12 числа) подъ предсѣдательствомъ профессора Адамовича; а другое (25 числа) подъ предсѣдательствомъ вице-президента д-ра Рейковскаго.

На первомъ изъ этихъ засѣданій сообщено было членами, что въ истекшемъ мѣсяцѣ гинды горячки были слабѣе и нерѣдко оканчивались критическими явленіями, что часто являлось воспаленіе около ушныхъ железу и что прочія болѣзни вовсе не представляли эпидемическаго типа.

Кромѣ того, медико-хирургъ Ляховичъ представилъ замѣчательный препаратъ *голені*, отнятый имъ въ слѣдствіе пораненія большеберцовой кости osteomielitis. Операция была сдѣлана удачно и больной скоро выздорѣвалъ.

Д-ръ Цивинскій говорилъ о произведенныхъ имъ главныхъ операціяхъ и представилъ одного больного, который послѣ многолѣтней совершенной слѣпоты сталъ видѣть (въ слѣдствіе снятія катаракты) и доказалъ это обществу чтеніемъ обыкновенной газетной печати.

Д-ръ Рейковскій разсказалъ о случаѣ скарлатины, въ которомъ послѣ горячечнаго состоянія и воспаленія горла наклонныя явленія ограничили легкой краснотой на плечахъ и бедрахъ и черезъ нѣсколько дней исчезли. Д-ръ Значинскій между многими другими наблюденіями упоминалъ о случаѣ, въ которомъ выпущенная изъ вены кровь была похожа на молоко, что профессоръ Адамовичъ объяснилъ смѣшеніемъ ея съ млечнымъ сокомъ (chylus).

Д-ръ Стан. Викшемскій читалъ статью д-ра Тринковскаго, въ которой описываются случаи воспаленія мозга съ переходомъ въ нагноеніе.

Въ этомъ засѣданіи избраны были въ дѣйствительные члены: статскій совѣтникъ Лезедовъ, надворный совѣтникъ Бернатовичъ и аптекаръ Феоdorf Бормуа.

Въ засѣданіи 25 числа, общество слушало годичные отчеты бібліотекаря, казначея и консерватора казначействъ. Послѣ были сдѣланы нѣкоторые хозяйственныя постановленія; рѣшено какия выписывать періодическія изданія на 1864 годъ и наконецъ произведены выборы административныхъ лицъ. Вице-президентомъ былъ избранъ д-ръ Значинскій, а на прочихъ должностяхъ, по единогласному избранію присутствующихъ членовъ, остались лица, занимавшія ихъ въ истекшемъ году.

— Изъ Брестъ-Литовска пишутъ въ С. Петербургскія Вѣдомости, что 8-го ноября, день именинъ Н. Н. Муравьева, былъ отпразднованъ въ Брестъ-Литовскѣ публичнымъ баломъ, на которомъ присутствовало до 300 человекъ.

— Корреспондентъ Моск. Вѣд. пишетъ: Жондъ не рѣшается еще совсѣмъ остановить политическія убійства. Вчера трое тайныхъ убійцъ бросились на кондуктора варшавско-вѣнской желѣзной дороги Николая Жилленко (русскій), и нанесли ему ударъ въ голову, но уже не кинжаломъ, а топоромъ, послѣ чего, бросивъ топоръ, вскопили въ извозничью коляску (дружку) и быстро уѣхали. Извозчикъ, вѣроятно бывшій въ заговорѣ, не хотѣлъ останавливаться, когда солдатъ прикомандированныхъ къ полиціи его задерживали, угрожая штыкомъ лошадама. Однако извозчикъ потомъ схваченъ по Н. Жилленко, который часовой успѣлъ задержать. Жилленко не убитъ однакоже, но тяжело раненъ, съ поврежденіемъ лобной кости. (М. Вѣд. N. 270)

Дело депутата Бентковскаго. — Краковскій корреспондентъ „Gazet. Narod.“ пишетъ отъ 20 ноября (2-го декабря): „Процессъ Бентковскаго конченъ. Вчера, при огромномъ стеченіи публики, ему объявлено слѣдующій приговоръ: „Владиславъ Бентковский признанъ виновнымъ въ нарушеніи общественнаго спокойствія, принявъ участіе въ польскомъ возстаніи и исполняя обязанности начальника штаба генералъ-маіора Лангевича, за что и приговоренъ къ мѣсячному заключенію.“ — „Такой приговоръ (замѣчаетъ корреспондентъ), произведъ здѣсь необыкновенное впечатлѣніе и вызвалъ много самыхъ разнообразныхъ разсужденій. Это — первый примѣръ, что австрійскій судъ приговорилъ къ наказанію, „за участіе въ польскомъ возстаніи“, иностраннаго подданнаго. До сихъ поръ, все захваченные австрійскими властями иностранцы высылались за границу; даже предводитель, у котораго Бентковский былъ начальникомъ штаба, также прусскій подданный, высланъ за границу, по смотру на то, что участіе его въ возстаніи было гораздо болѣе.“ „Вслѣдствіе такихъ размѣсловъ (продолжаетъ корреспондентъ), приговоръ въ дѣлѣ Бентковскаго составляетъ для всѣхъ загадку. Между тѣмъ, причина такого противорѣчія очень проста: въ сентябрѣ текущаго года министерство юстиціи издало распоряженіе, чтобъ конвенція, заключенная между Австріей и Россіей въ 1860 г., была, въ подобныхъ случаяхъ, употребляема въ самомъ обширномъ примѣненіи.“ Въ заключеніе корреспондентъ сообщаетъ, что Бентковский согласился на мѣсячное заключеніе, не желая своей апелліаціи продлить еще болѣе время процесса. (Голосъ N. 316)

Варшава, 22-го ноября.

Въ послѣднее время чрезвычайно много было писано о ненависти между русскими и поляками, при чемъ досужная фантазія и извѣстная патрістическая избирательность на вымыслы и клевету — не скупилась на представленіе самыхъ невѣроятныхъ исторій, на описаніе такихъ нелѣпыхъ происшествій, что „не хитроуму не выдумать и въ вѣкъ.“ Здѣсь, въ центрѣ безпорядковъ, гдѣ такъ явно выказываются признаки *близка* (умопомышательства), намъ тоже не разъ приходилось слышать о „вѣчной пропасти“, отдѣляющей двѣ народности, о „высокой стѣнѣ“, непреодолимой протнуть другъ другу руку двумя „братскимъ“, народамъ, о „гнѣвѣ Божіемъ“, раздѣляющемъ единоплеменниковъ и т. п. фигурныя выраженія, вырывающіяся въ пылу горячаго спора! Конечно, такой споръ могъ происходить между мѣстными жителями и недавно пріѣхавшими изъ имперіи, потому что люди, знающіе и выслушавшіе въ дѣло, едва ли рѣшались спорить объ этомъ предметѣ, зная всю безплодность подобныхъ словопреній.

2) Одъ вѣсчанъ всѣхъ 67 гминъ ломжинскаго повоіату, которыхъ луднось доходитъ до 64,000. Депутація та складающаяся изъ 99 выбранныхъ представила 19 лстовъ наподданнѣйшихъ на имя JEHO CESARSKIEJ MOSCI, въ которыхъ wypowiadajacъ swe cierpienia i niezliczone nieszczęścia z powodu srożącego się w ich kraju powstania, wypowiadajacъ uczucia swęj nie zachwianęj wiernopoddanej przychylności i blagajacъ o nadanie im takichъ samychъ praw, jakichъ używajacъ w Rossji. Jego Excellencja ze szczególną łaskawością przyjąwszy tychъ deputatówъ zaszczyciłъ ichъ długą rozmową, wypytujacъ o ichъ położeniu i życiu; wysłuchujacъ ichъ skargi na rozmaite znoszone przez nichъ uciski — objawił, iż w tymъ względzie los ichъ niezłownie zostanie zupełnie zabezpieczony i że oni zostającъ zawsze wiernymi obowiązкови i przysiędze, będą zupełnie osłonięci przezъ władzę prawowitą. Nadto Jego excellencja zъ powodu rozszerzenia między włościanami niedorzecznychъ pogłosek, iż jakoby rządъ zamierzaъ zmusić ichъ do zmiany Rz.-Katolickiej wiary, powiedział, iż rządъ zawsze opiekuje się tymi, którzy są wierni swemu kościołowi, nigdy i w niezemъ nienaruszającъ świętychъ dogmatówъ wiary; lecz wymaga, aby księża, zъ pomiędzy których wielu zamiastъ pełnienia chrześcijańskiego obowiązku, namawiali ludъ do powstania; wróciłъ на drogę prawdy do spełniania prawdziwychъ swychъ chrześcijańskichъ obowiązkówъ i świecieъ wypełniającъ swe powołanie, nawracali każdego do obowiązku wiernopoddanej przysięgi. Слова те Jego excellencja poleciłъ obecny przy témъ księżomъ (którzy przybyli zъ deputacją) powtórzyć włościanomъ, aby oni je dobrze zrozumieli i udzielili wszystkimъ swymъ współbraciomъ.

Zapał włościanъ былъ не до описанія; — rozczulenіи smiałъ i prostodusznie zaczęli просić о uwolnienie zъ pod aresztu niektórychъ księży. Jego excellencja natychmiastъ upoważniłъ naczelnika wojennego łomżyńskiego powiatu uwolnić zъ pod aresztu на porękę gminъ wiejskichъ tychъ zъ wymienionychъ przezъ włościanъ księży, którzy nieuczynili jakiego osobnego przestępstwa, albo niezamierzani, jako szczególnie uczestniczącъ wъ szerzeniu powstania i rzeczywiscie okazaъ skrucę pochodzącą zъ czystego serca. Łaskawe słowa p. głównego naczelnika kraju głęboko wzruszyli włościan; oni głośno okazywali swą wdzięczność i на końcu prosili Jego excellencji odwiedzić ichъ kraj.

Въ любіе представляющихъ się были deputaci zъ dwóchъ gminъ odъ szlachty. Oni wbrewъ zakazowi miejscowej władzy uczestniczenia wъ podaniu listówъ najpoddanнѣйшихъ, ponieważ szlachta szczególnie należała do nieporządkówъ: pociągnięci ogólnymъ duchemъ całej ludności, przyjechali koleją żelazną, i wypowiadającъ žal zъ powodu wzbronienia imъ przybycia, złożyli listъ najpoddanнѣйшихъ odъ swychъ gminъ zъ wyrazemъ szczerychъ uczuć skrucy i blagania о przebaczenie. Pan główny naczelnikъ kraju, miłosciwie przyjąwszy odъ nichъ listъ najpoddanнѣйшихъ zacząłъ oznajmić, iż wtedy tylko może uwierzyć ichъ przysiędze, kiedy oni на dowódъ swęj skrucy okazaъ szczególną gorliwość wъ urzędowaniu straży wiejskiej i sami uzbiorą się przeciwъ powstańcomъ. Wysłuchawszy те слова, szlachta obiecała wъ zupełności wypełnić те sprawiedliwe żądanie.

3) Одъ Żydówъ mieszkańcówъ m. Łomży, i wъ ogóle odъ żydowskichъ gminъ tego powiatu wypowiadającychъ также swe wiernopoddane uczucia. Jego excellencja dziękowałъ imъ за те objawy i wyraziłъ nadzieję, iż oni i nadal zostanąъ wiernymi swemu obowiązkowi.

Въ obecъ dokonywającychъ się zdarzeńъ подобне deputacje mają szczególnę, wiele zapowiadającę znaczenie. Nie trzeba zapominać, że przedъ czterema miesiącami wъ łomżyńskimъ powiecie powstało было jeszcze wъ całej swęj sile; terazъ zaśъ dzięki działalności dowodzącего wojskami generał-porucznika Ganeckiego 1-go, orazъ szczególnęj troskliwości i rozsądnymъ środkomъ wojennego naczelnika, generałna sztabu podполковника barona Wranęla, krajъ tenъ nietylko że rychło zostałъ uspokojony i doprowadzony do porządku, lecz i cała otręzwiona ludność przeświadczyła о konieczności wyrażenia swęj skrucy i wiernopoddanej przychylności. Niepodobna nieubolewać, iż wъ sąsiednichъ powiatachъ jeszcze włącъ się bandy powstańcze i czasami wypadają do łomżyńskiego powiatu, utrudniającъ tymъ sposobemъ działanie wojenno-cywilnego zarządu. Zresztą obecnie wъ całymъ powiecie ustanowiono strażъ wiejską po części uzbrojoną, która pomaga działaniomъ wojskъ przeciwъ bandomъ powstańczymъ i do utrzymania porządku wъ kraju.

Читатели наши вѣдзъ jużъ (N. 130 Kur. Wileń.) о schwytaniu wъ okolicachъ m. Sokół powiatu łomżyńskiego, жандарма-вѣдателя Яна Конопки, który słyналъ ze swego okrucieństwa i powieszenia zъ górą 10 ludzi за ichъ przychylnośćъ rządowi.

Złoczyńca tenъ 29 przeszłego listopada zostałъ ukarany wъ m. Sokół. Kiedy wchodziłъ do tego miasteczka wojenny naczelnikъ biłostockiego powiatu zъ rotą wojska dla spełnienia nadъ nimъ wyroku, cała ludność miasteczka wyszła на spotkanie wojska zъ chlebemъ i solą. Nadzwyczajny tłumъ ludności zъ wszystkichъ okolicznychъ wiosekъ byłъ obecny spełnieniu kary i nieukrywałъ swęj радости, że się pozbawia tego wyroka, który przezъ takъ długiъ czasъ byłъ postrachemъ wszystkichъ mieszkańcówъ.

Jednocześnie mieszkańcy m. Sokółъ представили wojennemu naczelnikowi listъ zъ wyrażenіемъ dziękczynienia за okazaną imъ przezъ rządъ opiekę i osłonięcie ichъ odъ samorządu agitatorów, którzy byli sprawcami u nichъ anararchicznychъ nieporządkówъ i bezprawnychъ czynności. Obecnie, piszącъ o wъ swymъ liście, my widzimy co chwila, jakъ zło zmniejsza się, przestępstwa stały się niepodobnymi, i jakъ blisko jestъ upragniona chwila zupełnego usmierzenia.

Cesarskie Towarzystwo lekarskie wъ Wilnie.

Towarzystwo odbyło wъ bieżącymъ miesiącu dwa posiedzenia, jedno dnia 12 listopada podъ przewodnictwemъ prof. Adamowicza, drugiemu zaśъ 25 t. m., przewodniczyłъ wiceprezesъ Dr. Donatъ Rejkowski.

Na pierwszymъ posiedzeniu zъ opowiadania członkówъ dowiedzieć się można było, że wъ tymъ miesiącu gorączki zguile są daleko słabsze, i że czasami mogą się krytycznie przesilać. Wъ tymъ czasie также панowały więcjъ zapalenia gruczołówъ podusznychъ, inne zaśъ choroby nie miały charakteru epidemicznego.

Zъ przypadkówъ pojedynczychъ, medyko-chirurgъ Lachowiczъ, przedstawiłъ ciekawy egzemplarzъ gołeni zniszczonejъ przezъ puszcę się stopniowe kości. Operatorъ tenъ znakomity zъ właściwą sobie zręcznością wykonałъ на członku chorymъ operację i doprowadziłъ do pomyślnego zejścia.

Dr. Cywiński opowiadałъ о licznychъ operacjachъ зробionychъ на чорыхъ dotkniętychъ kataraktą i innymi chorobami oczu. Jednego zъ operowanychъ oglądali członkowie i przekonali się, że по wieloletniemu oślepieniu, chory wkrótce по operacji przedmiotowy mógł rozpoznawać i wъ obecъ Towarzystwa czytałъ.

Dr. Rejkowski rzadkiъ przypadekъ szkarlatyny widziałъ, gdzie по uprzedniejъ gorączce i zapaleniu gardła, wysypka sama ograniczyła się до lekkiejъ czerwoności на ramionachъ i udachъ, przetrwała dni kilka i ustąpiła.

Dr. Zmacyński ze swoichъ licznychъ postrzeżeńъ przytoczyłъ jedenъ przypadekъ, wъ którymъ krewъ по upuszczeniu podobnąъ była do mleka, co prof. Adamowiczъ przypisałъ jejъ mieszaninie zъ chylemъ.

Dr. Stan. Wikszowskiъ przeczytałъ rozprawę d-ра Trynkowskiego, obejmującą kilka przypadkówъ zapalenia mozgu, przechodzącychъ wъ ropień.

Zamknięto те pierwsze posiedzenie wybraniemъ на członkówъ miejscowychъ pp. Lezedowъ radcy stanu, Bernatowicza radcy dworu, i Teodora Borkumъ, aptekarza.

На другимъ zъ kolei posiedzeniu wysłuchano raportówъ rocznychъ бібліотекаря, podskarbiego i konserwatora, poczyniono rozporządzenia ekonomiczne, wypisano dziennikiъ lekarskie i przystąpiono ostatecznie до wyborówъ urzędnikówъ, на которыхъ jednogłośnie obrani zostali ci sami co wъ przeszłymъ roku, opróczъ wice-prezesa, на którego obranymъ zostałъ Dr. Janъ Zmacyński.

— Zъ Brześcia Litewskiego piszą do S.-Petersburskichъ Wiedomości, iż 8 listopada jako dzieńъ imieninъ M. M. Murawjewa obchodzono uroczystie wъ samýmъ mieście balemъ publicznymъ, на którymъ znajdowało się до 300 osób.

— Korrespondentъ Moskiewskichъ Wiedomościъ pisze: „Rządъ niezupełnie jeszcze postanowiłъ porzucić zabójstwa polityczne. Wczorajъ trzechъ tajemnychъ zabójcówъ rzuciło się на konduktora Warszawsko-Wiedeńskiej drogiъ żelaznej Mikolaja Żyłenkę o (Rossjanina) i zadało mu ciekę wъ głowę, lecz jużъ nie sztyletemъ, а toporemъ, poczemъ rzuciwszy takowyъ wskoczyli на dorózkę i pospiesznie odjechali. Dorózkarzъ, który zapewne byłъ wъ zmoiwie, niechciałъ się zatrzymać, на rozkazъ żołnierzaъ znajdującego się przy policji, który chcącъ go zatrzymać groziłъ koniomъ bagnetemъ. Jednakże dorózkarzъ potemъ zostałъ odkryty podługъ N-ru powozu dostrzeżonego przezъ sztyldwachъ. Żyłenko niezostałъ jednakъ zabity, lecz tylko ciężko raniony zъ uszkodzeniemъ kości wъ głowie.

— Krakowski korrespondentъ „Gazety narodowej“ zъ 20 listopada (2 grudnia) donosi: Procesъ Bentkowskiego jużъ skończony. Wczorajъ przy liczнымъ zgromadzeniu publicznosci odczytano mu następujący wyrokъ: „Władysławъ Bentkowski uznany jestъ winnymъ naruszenia pokoju powszechnego, przezъ przyjęcie udziału wъ polskimъ powstaniu i pełnienie obowiązku naczelnika sztabu generał-majora Langiewiczа, за co skazuje się на jedenъ miesiącъ więzi.“ Takiъ wyrokъ, dodajeъ korrespondentъ, zrobiłъ tu nadzwyczajne wrażenie i wywołałъ mnóstwo rozmaitychъ zdańъ. Jestъ то pierwszyъ przykładъ, iż sądъ austriackiъ wyznaczyłъ karęъ „за udziałъ wъ powstaniu polskimъ“, poddanego cudzoziemskiego. Dotychczasъ wszyscy schwytani przezъ władze austriackieъ cudzoziemcyъ были wysyłani за granicę, nawetъ dowódcа, u którego Bentkowskiъ byłъ naczelnikiemъ sztabu, также poddanyъ pruski, zostałъ wysłany за granicęъ niezważającъ на то iż udziałъ jego wъ powstaniu byłъ daleko czynniejszy.“ „Wъ skutku takichъ uwagъ (ciągnie далѣjъ korrespondentъ) wyrokъ на Bentkowskiego далъъ wszystkichъ jestъ zagadką. Tymczasemъ przyczyna takiejъ sprzecznościъ jestъ dla wszystkichъ bardzo проста, we wrześniu bieżącego roku ministerjumъ sprawiedliwościъ wydało rozporządzenie aby konwencja zawarta między Austrią i Rossją wъ 1860 r. była wъ podobnychъ razachъ zastosowywana wъ jakъ najobszerniejszymъ znaczeniu.“ Nakoniecъ korrespondentъ donosi, iż Bentkowskiъ zgodziłъ się на miesięczne więzienie, niechcącъ przezъ swąъ apellację przedłużyćъ terminuъ procesu. (Głosъ)

Warszawa 22 listopada.

Ostatniemiъ czasami nadzwyczajъ wieleъ было писано о ненависти między Rossjanami i Polakami, przyczemъ próżna fantazja i znana patryotyczna wynalazczośćъ на wymysły i potwarze, nieskąplіе представляли najnieprawdopodobniejszychъ historijъ i opisywania takichъ niedorzecznychъ wypadkówъ, że „nie tęgiъ umysłъ i przezъ wieki niewymyśliłъ coъ podobnego.“ Tutajъ wъ ogniskuъ nieporządkówъ, gdzie takъ jawnie wykazująъ się symptomataъ b z i k a (pomieszanіяъ zmysłów) namъ teżъ nierazъ zdarzało się słyszeć о „wicznęjъ przepaści“, rozdziającąъ dwie narodowości, о „wysokimъ murze“, niedozwalającymъ podaćъ sobie wzajemnie rękę, „bratnimъ“ narodomъ, о „gniewieъ Boskimъ“ rozdziającymъ jedноплеменныхъ i t. d. figuryczne wyrazy, które się wyrwałyъ miedъ miejscemъ sporuъ zacietęgoъ. Zapewne, takiъ spórъ mógłъ mieć miejsce między miejscowymъ mieszkańcemъ i niedawno przybyłymъ zъ cesarstwa, gdyżъ ludzieъ świadomi i ozaпomieni zъ rzeczą, zaledwieъ moglibyъ odważyćъ się на spórъ wъ tymъ względzie, wъ przeświadczeniu о całejъ nieużytecznościъ подобnejъ polemikiъ на słowa.

Что известные классы польского общества насъ сильно не жалуютъ, въ этомъ нѣтъ ни малѣйшаго сомнѣнія; что они готовы на все, чтобы выразить свои чувства на дѣлѣ, это доказываютъ и настоящіе волненія. Но, чтобы говорить о ненависти *цѣлаго народа*, будто бы выражающейся въ поразительной формѣ—это превеличье, которое легко объясняется выгодами, доставляемыми имъ „партии дѣйствія“, будь она „блудя“, или жолта. Это одна изъ тысячи уловокъ, чтобы, при посредствѣ обязательныхъ газетъ, вовлечь общественное мнѣніе въ заблужденіе; наконецъ, въ самомъ мѣстномъ населеніи, толки о непримиримой ненависти и пламенныхъ рѣчи съ каедръ могутъ увлечь и увлекать горячія головы, но далеко не весь народъ. Справедливость этого замѣчанія можетъ быть доказана на всякомъ шагу, особенно для тѣхъ, кто ходилъ съ отрядами и наблюдалъ за настроеніемъ народонаселенія.

Жители многихъ мѣстечекъ, какъ напр. Вышкова, пріисъ, чтобы къ нимъ были поставлены войска, обѣщаютъ принять на себя всѣ расходы по устройству ихъ квартиръ и отвести лучшія помѣщенія въ обывательскихъ домахъ?! Чѣмъ можно объяснить это явленіе?

Мятежъ во время самого своего разгара охватывалъ только меньшинство; въ немъ участвуютъ: большинство аристократовъ, шляхта, буйство и тенденціи которой хорошо известны, мелкіе торгаша, мѣщане, ремесленники, фабричные, ксендзы, эмигранты, которымъ правительство позволило возвратиться въ отечество; наконецъ, искатели приключеній всѣхъ націй, которымъ не сидится и которымъ нечего терять, и весьма значительное число крестьянъ, на совѣсть которыхъ подействовало духовенство, суля въ будущемъ муки ада, а въ настоящемъ лиша абсолюціи! Изъ данныхъ о числѣ жителей царства Польскаго, по состояніямъ, мы можемъ привести слѣдующія цифры: дворянъ 58,261; разночинцевъ и поселянъ въ городахъ 1,115,201, въ деревняхъ 3,671,860; иностранцевъ, временно проживающихъ въ царствѣ, 20,135. При этомъ не мѣшаетъ замѣтить, что евреи преимущественно живутъ въ городахъ и составляютъ почти 12% всего населенія края. Цифры эти достаточно краснорѣчивы. (Р. И. Н. 264)

Же pewne klasy społeczeństwa polskiego niebardzo są na nas łaskawe, to niepodlega najmniejszemu wątpliwości; że one są na wszystko gotowe dla wyrażenia swych uczuć w rzeczywistości, tego dowodzą i obecne zaburzenia. Lecz, by mówić o nienawiści całego narodu, jakoby wypowiedzanej się w rażący sposób, jest to przesada, którą łatwo wytłumaczyć korzyściami, jakie ma przy niej „partia ruchu“ wszelkich odcienn: „biała“, „czarna“ lub żółta. Jest to jeden z tysięcy ułówek, aby za pośrednictwem obowiązkowych gazet wciągnąć mniemanie powszechne w błąd; nareszcie w samych ludności miejscowej, pogłoski o niepodległości nienawiści i zapalone mowy z katedr mogą pociągnąć i pociągają głowy za palone, lecz weale nie cały naród. Prawdziwość tej uwagi może być udowodniona na każdym kroku, szczególnie dla tych, kto chodził z oddziałami i badał nastroj ludności.

Mieszkańcy wielu miasteczek, naprz. Wyszkowa proszą, aby u nich postawiono wojsko, obiecują wziąć na się wszystkie rozchody co do kwaterek i oddać najlepsze mieszkania w domach obywatelskich?! Czem daje się wytłumaczyć taki objaw?

Powstanie w czasie największego swego rozżarzenia ogarniało tylko mniejszość ludności; uczestnikami onego są: większość arystokratów, szlachta, której zachwalność i tendencje dobrze są znane, drobni handlarze, mieszczanie, rzemieślnicy, fabrykanci, księża, emigranci, którym rząd pozwolił wrócić do kraju; nareszcie awanturnicy wszystkich narodowości, którzy niemogą dosiedzieć na miejscu i którzy niemają nic do stracenia, oraz bardzo nieznaczająca liczba włościan, na których sumienie podziało duchowieństwo, obiecując w przyszłości meki piekielne, a w teraźniejszości pozabawiając absolucją! Ze statystycznych danych o ludności Królestwa Polskiego według stanów możemy zacytować następujące cyfry: dworzan 58,261; mieszczan i włościan osiadłych po miastach 1,115,201; po wsiach 3,671,860; cudzoziemców czasowo zamieszkałych w Królestwie 20,135. Przy tem nie szkodzi zauważyć, iż żydzi wyłącznie mieszkają po miastach i stanowią prawie 12% całej ludności kraju. Cyfry te są aż nadto wymowne. (Inw. Ros. N. 264.)

ПОДПИСКА НА 1864 ГОДЪ

ВИЛЕНСКИЙ ВѢСТНИКЪ

будетъ издаваться и въ будущемъ 1864 году, три раза въ недѣлю, по вторникамъ, четвергамъ и субботамъ.

ВЪ ОФИЦІАЛЬНОМЪ ОТДѢЛѢ будутъ помѣщаемы всѣ распоряженія начальства, имѣющія непосредственное и обязательное отношеніе къ губ. Виленской, Гродненской, Минской, Ковенской, Могилевской и Витебской.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

На годъ: въ Виленѣ 19 р. съ пересылкою во всѣ города 12 р. На три мѣсяца 3 руб. съ пересылкою во всѣ города 3 р. 5. На полгода: 5 — На одинъ мѣсяцъ: въ Виленѣ 1 р.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ:

ВЪ ВИЛНѢ: въ Редакціи Газеты и въ газетной экспедиціи. ВЪ С.-ПЕТЕРБУРГѢ: у М. Вольфа и въ Первозарядной конторѣ П. В. Васильева, на углу Невскаго и Большой Садовой вѣзды, въ домѣ Кузнецова. ВЪ МОСКВѢ: у г. Черенина, на Никольской улицѣ домъ Пана Переметова. ВЪ ВАРШАВѢ: въ книжномъ магазинѣ Целяса Левичаго и Почтампта. ВЪ КИЕВѢ: въ книжномъ магазинѣ Издиковскаго.

Гр. Подписчики, желающіе получать газету съ первыхъ N N., благоволятъ обращаться съ требованіями заблаговременно, имѣя въ виду, что въ настоящее время, денежные корреспонденціи, особенно изъ отдаленныхъ губерній, получаютъ, какъ это уже неоднократно нами испытано, едва черезъ нѣсколько недѣль. Еще разъ повторяемъ покорнѣйшую просьбу о высылкѣ слѣдующихъ денегъ за Вѣстникъ, посылаемый доселѣ въ долгъ.

А. КИРКОРЪ.

Prenumerata na rok 1864.

KURJER WILEŃSKI

będzie wychodził i nadal trzy razy na tydzień, we wtorki, czwartki i soboty.

DZIAŁ URZĘDOWY zawierać będzie wszelkie rozporządzenia władz wyższych, mające bez pośredni obowiązujący stosunek do gubernji Wileńskiej, Grodzieńskiej, Mińskiej, Kowieńskiej, Mohylewskiej i Witebskiej.

CENA PRENUMERATY:

Na rok w Wilnie rs. 10 z przesyłką rs. 12. Na półroczu — 5 — 6. Na kwartał — rs. 3 z przesyłką rs. 3 kop. 5. Na miesiąc w Wilnie — 1

PRENUMERATA PRZYJMUJE SIĘ:

W Wilnie: w Kantorze Redakcji i w ekspedycji gazet. W St.-PETERSBURGU: u M. Wolfa, i w pierwszorzędnym Kantorze P. W. Wasiljewa, na rogu Nowoskiego prospektu i Wielkiej sa-dowej, obok Passażu, w domie Kusowa. W MOSKWI: u księgarza Czerenina, przy ulicy Nikolskiej, w d. hr. Szeremietjewa. W WARSZAWIE: w księgarni Celsa Lewickiego i w Pocztamcie. W KIJOWIE: w księgarni Izdиковского. W MIŃSKU: u p. Prokopowicza. W KOWNIE: u p. Emilia Mrongowiusa. W ŻYTOMIERZU: w księgarni Budkiewicza. W KAMIENCU-PODOLSKIM: w księgarni Kallenbacha. Za granicą prenumerować można w pocztamtach berlińskim i ty-lżykim, gdzie też o cenę zagraniczną informacja się udziela.

Pp. Prenumeratorowie życzącej niedoznać zwłoki w odbieraniu NN. pisma, upraszają się o wez-sne zgłoszenie się do Redakcji, mając na względzie, że obecnie przesyłki pieniężne, szczególnie z oddalonych gubernij, dochodzą za ledwie w kilka tygodni, jak już tego mieliśmy niejednokrotne dowody.

Jeszcze raz ponawiamy prośbę o nadesłanie pieniędzy należnych za Kurjera posyłanego, dotąd na kredyt.

A. H. KIRKOR.

Wiadomości Zagraniczne.

Wilno, 4 grudnia.

POGLĄD OGÓLNY.

Depesze telegraficzne zawiadomiły, że król Chrystjan IX cofnął dekret swojego poprzednika 30 marca, o wcieleniu Szlez-wigu do Danji. W swoim czasie ten de-kret wywołał ogromną wrzawę. Wielkie mocarstwa niemieckie i sejm związkowy zanoszły protestacje; nawet rząd angielski, orędownik Danji, silnie rzeczony dekret naganiał. Świeże jego cofnięcie jest mar-twą głośką. Od dnia bowiem, w którym król Chrystjan IX potwierdził uchwaloną d. 18 listopada wspólną konstytucję dla Da-nji i Szlezwigu, wszelkie znaczenie dekre-tu upadło. Niemniej atoli mogło to nastro-jczyć myśl gabinetowi londyńskiemu wy-słania do Kopenhagi lorda Woodhouse, w nadziei, że ten maż stanu potrafi jeszcze uprzędzić wybuch. Zdaje się, że rząd duń-

ski nie łudzi się nadzieją, iż zdoła stawić opór nawet sile zbrojnej związkowej prze-znaczonej na spełnienie przymusu; bo chociaż Saksonja i Hannover słabe ty-lko stosunkowo wysyłały wojsko, ale już 25 tysięcy Prusaków i 15 tysięcy Austri-aków na pierwszy duński wystrzał wtargnę-do księstw, a może nawet i w głąb Danji. Rządy austriacki i pruski oświadczyły już i przed sejmem związkowym i przed wła-snymi parlamentami, że pragną całości korony duńskiej, że pod względem spad-kobierstwa chcą szanować traktat londo-ński; że nieodzownie tylko obstają przy prawach księstw, jako składowych części Związku niemieckiego. W takim stanie rzeczy dłuższy upor gabinetu ko-penhagskiego byłby błędem; Danja bo-wiem nie ze swoich granic, nie z rzeczy-wistej potęgi niestraci, chodź jej tylko o

mniej więcej rozciągnąć zastosowanie te-orji, której jeszcze czas nieusprawiedliwił. Uznał to Karol XI król szwedzki, którego najszulsza przyjaźń łączyła z niedawno zmarłym królem Frederykiem VII-m, a pobratymstwo jego ludu z sąsiadami Skan-dynawskiego półwyspu, nagliło do troskli-wego czuwania nad dobrem Danji. Jednak-że w obec powikłań i coraz silniej jątroz-nych namiętności, rozkazał ministrowi swojemu spraw zagranicznych, hrabiemu Manderstroem, oświadczyć: Ze polityka, której Szwecja trzymała się dotąd wzglę-dem Danji, nie potrzebuje niczego się wy-rzekać, nie ukrywać. Jest ona jak dzień jasny, była zawsze jednostajną i z sobą zgodną, bez żadnego wahania się lub nie-pewności. Szwecja powtarzała ciągle, że zatargi związkowe między Danją i sejmem niemieckim o księstwa, nie upoważniały

królestwa szwedzkiego do żadnej interwen-cji, lecz że toż królestwo nie mogłoby obo-jętnie patrzeć na wkroczenie wojsk obcych w granice właściwej Danji. Słuszność te-go rozumowania wynurzyła się dzisiaj zu-pelnie na jaw. Jeden z książąt niemieck-ich, któremu niezbыва na niejakiem wsparciu, głośno dopomina się o podział królestwa. Nie zjednał on przecież pomo-cy najpotężniejszych orędowników, któ-rych pragnął przychylić na swoją stronę, i godzi się wierzyć, że jej nie zjedna. Wśród tych okoliczności, rząd powinien myśleć o sprawie krajowej i dla tego zażądał od se-jmu 3-eh milionów riksdalów, na uzupełnie-nie gotowości wojennej. Cztery stany se-jmowe jednomyślnie zagłosowały udziele-nie tych pieniędzy.

W razie wybuchnięcia wojny, nikt nie-zdoła z pewnością przewidzieć, jakie przy-

brać mogłaby ona rozmiary; każdy więc powinien troszczyć się o własne ogniska i dla tego król odezwał się do przedsta-wicieli narodu.

Pragnęliby oni zapewne wiedzieć, jaka była treść rokowań toczonych w Kopen-hadze w ciągu upływającego półrocza. Rząd szwedzki prowadził je za wiadomo-ściami wielkich państw, z któremi go łą-ży stousunki przyjaźni. Rokowania jeszcze trwają, niepodobna więc bliżej ich okre-słać, ale niepodobna też tać, że stan rze-czy zupełnie się zmienił i Szwecja z bole-ścią widzi, że naród niemiecki zdaje się być w gotowości dobyć miecza przeciw lu-dowi liczącemu tak od siebie słabszemu, a z k órym łączyją ognia braterswa. Szwec-ja sama jedna obronić Danji nie zdoła, lecz ufa, że Europa nie dozwoli dokonać tak krzywdzącej niesprawiedliwości, a z dru-

Bob-Rock.

przez KAROLA SEBELSFIELDA.

(Dalszy ciąg, ob. N. 138)

Dopókiśmy stali na górze, artylerzyści skierowali na nas działo; lecz jeszcze nie-zdołali wystrzelić, kiedyśmy już byli na końcu łąki, a on zabił trzeciego. Ażeby bądź co bądź pozbyć się tego strasznego przeciwnika, artyler-zyści skierowali nań działo. Lecz ani kula działowa, ani też kule z mu-szketów nieprzyjacielskich, którzy zbli-żyli się już na pięćdziesiąt kroków, nie zadrasnęły tego widma. Z żelaznym spo-kojem nabijał swój sztuciec, zabił czarwa-tę, a w końcu i ostatniego kanonjera. Poczém zawołał surowym głosem: „Prze-klęte gapie, dla czego nie bierzecie armaty?“

Nikt z nas w tej chwili, za nic na świecie, nie poruszyłby się z miejsca. Broni nasza była nabita, lecz staliśmy wszyscy jak posąg, patrząc ze zdzi-wieniem to na niego, to na siebie, jak-by pytając: czy to jest istota podobna do nas mieszkańców ziemi? Czy nie duch łąk naigrawa się z nas?

Górując na zakręcie rzeki—z prze-rażającymi rysami, z długą brodą, która jak mech hiszpański otaczała twarz jego, potwór ten był celem, ku któremu kiero-wały się lufy broni nieprzyjacielskiej.

Tak był podobnym do jednego z tych duchów, któremi zabobonni Hiszpanie na-pelnili te łąki, że i dziś jeszcze, kiedy przedstawię sobie tę postać, rodzi się we mnie wątpliwość, azali to nie był figiel szatana. I w rzeczy samej, postać ta wie-ciej podobna była do widm leśnych i łą-kowych, aniżeli do mieszkańców ziemi. Nadejście Inminga z trzydziestu strzel-cami przywitano wasolym okrzykiem na-

dości. Poradziliśmy się, ułożyliśmy plan i w tej chwili uskuteczniłmy go. Miałem natrzeć z dwudziestu strzelcami na prawe skrzydło i wziąć działo. Fan-ning zaś i Warton mieli rzucić się na nieprzyjaciela z przodu.

Tymczasem żołnierze kręcący się koło działu byli znowu zabici; pozostał tylko oficer, który z nadludzką krwią z imną na-bijał sam armatę. Lecz i ten padł w chwili, kiedyśmy rzucił się na armatę z dwu-dziestu strzelcami. W tém nagle coś na mnie upadło. Oglądam się: okropne widmo, które nas niedawno tak przestras-zało, ścisnąwszy konwulsyjnie sztuciec, rzuciło się na mnie z dzikim krzykiem, przewracając okropnie oczy.

Poznałem go...Po tém wejrzeniu, po tém przewracaniu oczu, poznałbym go i w piekle.

— Bob!—zawołałem.

— Bob!—wyjąkał, patrząc na mnie z dziką trwogą.—Bob! a któż ty jesteś?

Jeszcze raz promień dziki zajaśniał w umierających oczach jego, które się zamknęły na zawsze.

Jakaś nieprzewidywana siła pędziła mnie z miejsca tego, jak gdyby w rzeczy samej widmo mi się śigało. W głowie mi się kręciło, okropne obrazy stawały mi przed oczami! W tej chwili nie wiedziałem gdzie jestem, nad ziemią, na ziemi, lub pod ziemią!

Lecz zapal bitwy, widok nieprzyjacie-la przyprowadził do porządku chaotyczne myśli.

Ludzie moi wbiegli tymczasem na pod-niesienie, rzucili się na działo, wprzęgli się doń i pociągnęli. Inni otaczali ar-matę, jako osłonę, i nabijali ją!

Energiczny czyn ten tak przeraził wojsko meksykańskie, że jeszcześmy nie wystrzelili z działu, a już gęste nieprzy-jacielskie kolumny, jak czarne ruchome skały, zaczęły się ruszać na górę. Wi-dać było, że niepowinno było tam być

niemi. W końcu skała ta runęła i w o-czach moich zginęła powoli z góry. W życiu mojem nie zdarzyło mi się wi-dzieć tak dzikiej, rozpaczliwej ucieczki! Kawalerja, piechota, wszystko to uciekało, pędziło jak masy skał, które odrzuwając się z góry, wleką za sobą wszystko do przepaści.

I tak zwyciężyliśmy nadspodziewanie. Nie wiedzieliśmy, jak się to stało. Ko-lumny meksykańskie rozsypały się na łą-ce, jak stado dzikich mustangów, ścigane przez myśliwych.

Morse zamknął. Na twarzy jego ma-lowiał się zapal. Wszyscy widocznie po-dzielał jego uczucia.

XV.

Po krótkim milczeniu Morse mówił dalej.

—Nie ścigaliśmy nieprzyjaciela, ponie-waż zabrakło nam naboju—a zresztą jest u prawdziwych Amerykanów przy-słowie, malujące doskonale ich chara-akter:—„zwyciężonemu nieprzyjacielowi zbuduj most złoty.“ Warton zastoso-wał się do niego i posłał tylko kilku jeźdź-ców, ażeby nie stracić z oczu kierunku, jaki wziął nieprzyjaciel.

Zmęczeni, wróciliśmy do przesłiz-nych grot naszych. Co do mnie, rzuciłem się na pole bitwy tak śpiesznie, z taką gorączkową niecier-pliwością, że zapewne musiało to zdziwić towarzyszy moich, tém bardziej, iż postępowanie moje w czasie ostatniej po-tyczki było dość dziwne. Błąkałem się bez celu, jak pjan, lub, jak gdyby mię ścigały widma. I w rzeczy samej widzia-łem je! Postać Boba, jak okropne widmo stawała przed oczami moimi co chwila, w czasie bitwy i w czasie ucieczki nie-przyjaciela. Jakieś pomieszanie mna, owładnęło i ciągnęło do trupa. Zdawało mi się, że muszę go koniecznie widzieć, że od tego zależy mój spokój. Myśl ta za-

lony rzucił się tam, gdzie Bob upadł ranny. Wyraz twarzy mojej musiał być niezwyčajnym, gdyż towarzysze moi podbiegli ku mnie, z przerażeniem, py-tając co się stało z widmem łąk. Lecz nagle nie odkryłem śladów jego. Wów-czas rzuciłem się na górę, przebiegłem koło winnicy, syściłem się na dół, ogłada-łem każdego zabitego żołnierza lecz je go znaleźć nie mogłem. Kiedyśm postrzegł, że poszukiwania moje są bezskuteczne, o-garnęł mnie rozpacz. Czulem, że mię coś gniewie, jak gdyby się coś ciężkiego nade-miło; zdawało mi się, że duch ciemności czyha na mnie i wyciąga już ku mnie swe drapieżne szpony.

Warton zapytał mnie, czy nie szu-kać dzikiego mieszkańca łąk. Zaczę-łem więc prosić go, ażeby mi powie-dział, gdzie się to widmo podziało. Lecz on wstrząsł głową i odparł, że niewie co się stało z tą niepojętą istotą. Upe-wniał mię przytém, że nikt dotąd takie-go wrażenia na nim nie zrobił.

To samo powtórzyli towarzysze moi. Prócz tego dowiedziałem się od nich, że kiedy stali w grocie, postrzelili nagle o pięćdziesiąt kroków od strzelców Fan-ninga, człowieka jadącego na mustangu z północnej strony. Jeździec ten zatrzy-mał się o dwieście kroków od nich, na brzegu łąk, zsiadł z mustanga, którego przywiązał do łoża, a potem ze sztuk-cem w rękę poszedł prędko na spotka-nie nieprzyjaciela. Kiedy podszedł do oddziału Warton, ten kazał mu zatrzy-mać się i odpowiedzieć: kto on, z kąd idzie i dokąd? Nieznajomy odparł: „Kto jestem i z kąd, to do was nienależy, a do-kąd idę, to zaraz zobaczycie; idę na nie-przyjaciela.“—A więc musisz się do nas przyłączyć!—zawołał Warton. Niezna-jomy odparł, że chce być sam jeden, za siebie tylko odpowiadać.—Nie śmie-j czynić tego!—zawołał znowu Warton.—

Jeździec i poszedł dalej. Po chwili za-bił pierwszego artylerzystę. Wówczas pozwolono mu być się za siebie, ile mu się podoba.

Lecz co się z nim stało kiedy upadł, o tém nikt nie nie wiedział. W końcu ktoś dodał, że widział przy nim stare-go myśliwca, który był w szeregach na-szych.

Pospieszyłem udać się do starca i ten opowiedział mi co następuje:

— Sądząc—rzekł—że gwińtówka wi-dma tego może się dostać do rąk cu-dzych (a gwińtówka była doskonałą), po-stanowiłem uprzedzić wszystkich i wziąć ją pod swoją opiekę. W tym zamiarze zbliżyłem się do trupa, chociaż powier-zchność jego weale nie była pociągają-cą. Lecz za ledwie się ku niemu zbliżył i miałem już dotknąć się gwińtówki, gdy w tém poczułem tak silne uderzenie, iż omal, nie ległem obok trupa. To mię tak zdziwiło żeśm patrzył na niego osłu-piały, z szeroko otwartymi oczami. Kie-dy się mu tak przypatruję, postrzegam, że drżąca ręka jego odpina kurtkę skó-rzaną. Przyglądam się i widzę ranę na piersi. Sądję, że rana nie musiała być głęboką i niebezpieczną, gdyż po chwili sam wyjął kulę. Zapewne nie przebiła mu piersi, lecz tylko go odurzyla i z nóg zwała. Wkrótce wstał i opierając się na gwińtówkę swojej, nie rzekłszy nawet „dziękuję“ lub „bądź zdrów“ poszedł do groty, odwiązał mu-stanga, siadł i pojechał powoli na pół-noc: Oto wszystko—rzekł stary co wiem o tym człowieku, więcj nie chcę go ani widzieć, ani o nim słyszeć, gdyż to com widział weale mię nie zachęca odnawiać z nim znajomości. Patrząc na tę twarz, człowiek traci ochotę do pacierza; to twarz bratobójcy! Niema w sobie nic ludzkiego. Wygląda jak gdyby ze dwa-dziesięcia razy miał strzyżek na szyi!

gię strony ufamy, że rozważa wskazuje Dągi drogę rozsądku i umiarkowania. Hr. Hamilton zaszczytujemy pełnem zaufaniem n. pana, pracuje nad tem w Kopenhagie.

Tak więc spodziewać się należy, że połączonym usiłowaniu lorda Woodhouse i hrabiego Hamilton, uda się doprowadzić Chrystiana IX do pojednania z sejmem niemieckim. Lud duński tem chętniej przyjmie to postanowienie swojego kraju, im ożywiej przekonana się, że nawet na spółdzielanie Szwecji liczyć mu już niewolno. Depesza, wysłana d. 10 grudnia z Kopenhagi, stanowczo donosi, że rokowania o przemyśle zaczepne i odporne ze Szwecji, zostały zupełnie zaniechane.

Dzienniki niemieckie obejmują szereg dokumentów odnoszących się do tego przedmiotu. Wiadomo, że na sejmie związkowym w Frankfurcie, d. 7 grudnia, szło o rostrzygnięcie co sejm ma uchwalić, czy przymus związkowy, czy zbrojne osadzenie księstw? Niemcy zwykli do odcieni wyrazów przywiązywać wielką wagę. Tak więc i teraz, przymus poczytywany był za mniżej wojowniczy niż osadzenie; lecz i ten rzekomo jaśniejszy środek przyjęto tylko większością jednego głosu (8 przeciw 7)—i to ledwie rostrzygnięta bardzo doraźna nota austriacka i pruska do dworów niemieckich, w której wyrażono, że lubo te dwa mocarstwa uznają potrzebę przedkrojenia spełnienia uchwały związkowej zapadłej na dniu 1 m października; wszakże gdy widzą, że pewna liczba rządów niemieckich pragnie przymus zamienić na zbrojne osadzenie księstw, na zasadzie podanego w wątpliwość prawa spadkobierstwa; gdy widzą, że ta droga przeciwna jest prawdziwemu dobru Niemiec i stanowisku Austrii i Prus względem Europy, niemogą pod pozorem osadzenia występować zbrojnie przeciw traktatowi londyńskiemu, dopóki same go uznają za obowiązujący. Już oba państwa przełożyły sejmowi związkowemu pod jakimi warunkami gotowe są spełnić postanowienia traktatu. Dla tego najsilniej muszą opierać się zamiarowi osadzenia księstw, bo to mogłoby narazić Niemcy na wojnę niedającą się obliczyć w swęj doniosłości i niebezpieczeństwach, wojnę mogącą głównie całem brzemieniem obciążyć dwa wielkie mocarstwa niemieckie.

Rządy związkowe mogą być przekonane, że Austrija i Prusy, które porozumiały się zupełnie między sobą, co do tego przedmiotu, staną najsilniej w obronie dobra Niemiec; lecz z drugiej strony wymagają, aby sam związek dla utrzymania stanowiska swojego w Europie, zapatrywał się na zatargę duńską—niemiecką pod względem jej politycznej i europejskiej doniosłości.

Oba mocarstwa muszą prosić dalsze rządy niemieckie, aby postępowaniem dowolnem lub stronniczem nie narażały istnienia samego związku na niebezpieczeństwo. Nie byłoby to wcale pożytecznem dla niego, gdyby Austrija i Prusy, związane jak wiadomo przez traktaty europejskie, miały znaleźć się w mniejszości; ale Związek naraziłby się sam na wielkie niebezpieczeństwo, jeśliby postępowaniem swoim dał powód do przekonania, że zasiewa nasiona niezgody, wówczas kiedy Europa oczekuje od niego rękami pokoju i porządku.

Austrija i Prusy nie nastają na rządy niemieckie, aby wyrzekły się własnych przekonań w rzeczy spadkobierstwa. Niech ten przedmiot zastrzegą nawet najwyraźniej, ale jest konieczne, aby też rządy zagłosowały tylko przymus zbrojny już uchwalaony, i w tym względzie złożyły się z obudwoma wielkimi mocarstwami.

Powiedzieliśmy już, że przyjęcie wniesienia austriacko-pruskiego nastąpiło większością 8 posłów przeciw 7. Za przymusem, prócz Austrii i Prus, głosowały: Hanower, Hessa elektoralna, Mecklemburg, tudzież 15-ta, 16-ta i 17-ta kurje, złożone z mniejszych księstw niemieckich; za osadzeniem: Bawaria, Saksonia, Württemberg, Baden, wielkie księstwo Hesia, Stany Tyryngskie, Brunswick i Nassau, a więc kraje zwykle poczytywane za czysto niemieckie i niedostępne żadnym wpływom obcym.

Wobec Austrii i Prusom, łagodniejsza uchwała przemogła i dziś o to tylko chodzi, aby jej spełnienie nowych powikłań nie wywołało. Przed tygodniem właśnie, to jest w przeszły czwartek, oddział hanowerski miał wyruszyć w pochod. W rozporządzeniach wojskowych miały zająć niejakie zmiany, bo na pierwszy raz, prócz 12 tysięcy Saksów i Hannoverczyków, 5 tysięcy Austriaków i tyleż Prusaków ma wkroczyć do Holzstynu. Nad Elbą zbierze się wojsko odwodowe austriacko-pruskie, złożone ze 45-ciu tysięcy ludzi. Sasi do Lauenburga przewiezieni zostaną przez Prusy drogą żelazną; Austriacy zaś podobnie drogami żelaznymi przez Drezno, Magdeburg i Lüneburg.

Wkrótce oczekiwamy wiadomości, jaki kierunek postępowaniu Danii nada wkroczenie do księstw wojska niemieckiego; wszystko jednak zapowiada, że król je w Danii, której posłannictwo w Europie, jako strażniczki Sundu, pod względem równowagi ma rzeczywiste znaczenie.

W sprawie kongresu dzienniki ogłosiły nowe odpowiedzi.

Tak rząd hiszpański złożył kortezom list królowej Izabelli II do cesarza Napoleona III następnego brzmienia:

„Mości panie bracie,

„List bardzo ważny, który wasz majest

stat przesłał mi z Paryża, pod d. 4 bież. miesiąca, nie mógł nie być wziętym pod dojrzałą uwagę tak przeze mnie, jak i przez mój rząd.

„Znajduję arcy-chwalebny projekt przez w. c. mość obmyślony, pracy nad rozwiązaniem w drodze zupełnego pokoju trudnych zadań politycznych, utrzymujących dziś między ludami głębokie wstrząśnienie.

„Dla odrodzenia się w pokoju, niech Bóg raczy pozwolić w. c. mości oglądać skutek jego nadziew i przyczynić się do pokonania niezmiernych trudności, jakie walka sprzecznych widoków zawsze za sobą prowadzi.

„Przyznaję z waszym majestatem, że traktaty 1815 uległy nadwątleniu, jakie czas i użycie na wszystko wywiera, a oraz wpływ konieczny ciężkich powikłań, które w mnogich okolicznościach sprawiły oczywiste i ważne nadwężenia w ich tekście i duchu.

„Przyznaję także z waszym majestatem, że jeśli wojna była zawsze wielką klęską dla ludów, stała by się w obecnym czasie jeszcze większą, przez zgubne wstrząśnienie, w jakie wtrąciła by narody, codziennie ściślej łączące się przez wspólność swych moralnych i rzeczowych potrzeb.

„Z tych pobudek, jeżeli pragnienie waszego majestatu utrzymania zjazdu na kongresu pokoju mocarstw europejskich zamieni się w rzeczywistość, nie waham się zapewnić wasz majestatu, zgodnie z moim rzędem, że Hiszpanja uczestniczyć w nim będzie, czy to w Paryżu, czy w każdym innym miejscu wskazanem na obrady, i że wypowie tam słowa sprawiedliwości, pokoju, zgody—i pracować będzie dopoty, dopóki jej pojednawcze rady nie zostaną usłuchanemi ku rozwiązaniu w pokoju ciężkich zadań, mających stanowić przedmiot kongresu, dla utrwalenia pokoju i bezpieczeństwa w dawnym i nowym świecie.

„Korzystam z tej zręczności dla odnowienia waszemu majestatu zapewnień uczuć poważania i przyjaźni, z jakimi jestem, mości panie bracie, waszego majestatu dobrą siostrą.

„Pałac madrycki 14 listopada 1863 roku.

„I z a b e l l a.”

Mamy już pod ręką odpowiedzi cesarza austriackiego, króla pruskiego, papieża Piusa IX, królów: hannowerskiego, bawarskiego, saskiego i württemberskiego. Ograniczamy się na dziś przytoczeniem w dosłownym przekładzie dwóch ostatnich listów. Po nich najważniejszemi są listy Franciszka-Józefa, Wilhelma I i Piusa IX; ale dla braku miejsca odkładamy ich ogłoszenie do następnych numerów Kurjera.

Monitor powszechny d. 8

grudnia umieścił listy królów saskiego i württemberskiego w następnych słowach:

„Mości panie bracie,

„List, który wasz majestatu cesarski zechciał mi przesłać pod dnem 4 bież. miesiąca, jest dla mnie podwójnie drogiem. Wolno mi widzieć w nim świadectwo zaszczytnej dla mnie ufności i pociechę przekonywającą, że znowu o szczerą chęć waszego majestatu utrwalenia ogólnych podstaw porządku i pokoju, jedynych prawdziwych rękami szczęścia ludów i korzyści, jakie spływają na nich z siły ich rządów. Najmocniej pragnę powodzenia tak szlachetnemu przedsięwzięciu, którego sam wasz majestatu zakreślił mądre granice, natchnione wzniosłym duchem sprawiedliwości i prawości, oddalającym z góry wszelką myśl ambitnych pochopów.

„Jeżeli gabinety europejskie zechcą użyć spółdzielania swoje w załatwieniu tego trudnego zadania; jeżeli zespolą się z niem Niemcy, a nade wszystko ich dwa wielkie mocarstwa na czele, poczytam się za szczęśliwego przystąpić do niego w skromnych zamiarach moich środków i dowieść waszemu majestatu jak panujący niemieccy, wiernie oddani swym powinnościom związkowym, ale wolni od wszelkiego ducha przesądów lub uprzedzeń, serdecznie pragną utwierdzić ognia przyjaźni i zgody ze swymi sąsiadami i utrzymywać obustronne stosunki na trwałą podstawę wzajemnego zaufania.

„Proszę wasz cesarski majestatu przyjąć wyrazy tych uczuć, a razem najchętniej ponowionych przeze mnie zapewnień wysokiego poważania i niezmienną przyjaźni, które poświęcę Mu i z któremi zostaje Mości panie mój bracie

Waszego cesarskiego majestatu

Dobrym bratem

Jan

Drezno 15 listopada 1863.”

Król württemberski odpowiedział następująco:

„Mości panie mój bracie,

„Z bardzo żywym zadowoleniem znalazłem w liście, którym zaszczycił mnie wasz majestatu d. 4 bież. miesiąca, nowy i uderzający dowód jego chęci dojsca, w drodze bezpośrednich porozumień między panującymi przyjaciółmi i sprzymierzeńcami Francji, do rozwiązania w pokoju ciężkich zadań, jakie dziś poruszają Europę i grożą coraz większem zawichrzeniem międzynarodowych stosunków.

„Życzę tylko najszczerzej, aby szlachetne zamiary waszego cesarskiego majestatu, natchnione jego troskliwością o utrwalenie pokoju powszechnego na niezachwianych podstawach, znalazły jedno myślnie i serdeczne spółdzielanie wszystkich państw europejskich.

„Możę więc wasz majestatu być przekonany, że przenikniony temi uczuciami, niemieckim w tymże duchu przemówię do moich współzwiązkowych członków

sejmu niemieckiego, a nawet, że postaram się o przewagę tych usposobień przyjaźnych zamiarów waszego majestatu w gronie samego Związku; chętnie te mocarstwa europejskie, których współdziałanie musi być poczytywane za niezbędne do rozstrzygnięcia zadań mających pójść pod wyrok zamierzanego kongresu, w skutek dalszych i bardziej określonych a oczekiwanych od gabinetu francuzkiego objaśnień, wystąpiły z zarzutami takiego rodzaju, że projekt zwołania kongresu europejskiego musiałby być zaniechany.

„Wynurzając najprzejrzystej dzieki mojej za miłą gościnność zapowiadającą mi w swęj stolicy, korzystam z tej zręczności ponownego ureczeń wysokiego poważania i niezachwianą przyjaźni, z jakimi jestem, mości panie mój bracie,

Waszego majestatu dobrym bratem.”

Wilhelm.

Zapowiedzieliśmy w przeszłym Pogłosku podanie bliższych wiadomości, o dzwinię wieści powrótu do życia króla Radama. Listy nadane do la Réunion, z d. 7 listopada, są dosyć mętne; nie zawierają nic pewnego w rzeczonym przedmiocie. Zauważyć tylko można, że tak w Réunion, jak w Maurice krążące o tem od 5-ciu miesięcy wieści nabrały teraz nieco więcej wiary.

Potwierdza się, że królowa Rabodo poślubiła swego pierwszego ministra, co uczyniło go w Madagaskarze na chwilę wszechwładnym. Konsul francuzki p. Laborde wrócił do Tananarive i znalazł najlepsze przyjęcie u królowej, która lubo zostaje pod wpływem misjonarza angielskiego pana Ellis i małżonka swojego, kazała jednak tajemnie uwiadomić pana Laborde, że pragnie żyć w zgodzie z Francją.

Tymczasem z drugiej strony dowiedzia-

no się w Maurice o nagłej śmierci pierwszego ministra, który miał być uduszony w pałacu królowej, w skutek gwałtownego spisku uknowanego przez wielkich dostojników nadwornych. Trudno jest bezwarunkowo przyjąć wieść o tym wypadku, niemającym wszakże nie niepodobnego, zważywszy na powszechne oburzenie jakie w Tananarive wzniciło zamąż pójście królowej Rabodo za Rainivouninahitrouny.

Dziennik Cernéen, wychodzący w Maurice, daje w tym względzie następujące objaśnienia: Wiadomo jak skojarzyło się to stało. Misjonarz angielski Ellis chciał zmusić się na królowej Rabodo za nieuległość jego radom i sprzeciwność działaniom. Nadszedł więc do niego wierne minister, wprawdzie bardzo rozumny i zręczny, ale podobno aż za nadszedł do niego przekupstwa. Było więc niedostępnem uwikłać go nieodownie w nowe polityczne stanowisko i podać w pojęcie możności władcy i ludowi. Mogło też miłośności własnej naczelnika metodystów pochlebiać, że Madagaskar z rąk jego otrzyma swego władcy. Cokolwiek bądź, zabieg pana Ellis dokazały, że pierwszy minister poślubił królową i wspaniałą uczęcią, na której ukazał się odziany królewskim płaszczem Radama II, dzień wyniesienia swojego obochodził.

Pierwszym krokiem ministra-małżonka królowej, był objaw wdzięczności dla pana Ellis; rozkazał więc odebrać z rąk ojca Finaz i kapłanów katolickich młodego Katarri, przybranego syna królowej i powierzyć religijne jego wychowanie znowu misjonarzom protestanckim. Był to tylko odwet, bo w roku przeszłym, z rozkazu królowej, odebrano tego młodzieńca protestantom dla oddania go katolikom.

Co do położenia pierwszego ministra, nieprzeżył on ani na chwilę być nadzwyczajnie niebezpiecznym. Według obyczajów miejscowych, królowa nie może oddać ręki tylko członkowi rodziny królewskiej; zgwałcenie więc tego zwyczaju musiało wywołać przeciw pierwszemu ministrowi oburzenie ludu i ułatwić zemstę możnowładców. Czy jednak spowodowała ona śmierć nowego małżonka królowej, czekać jeszcze wypada na dowodniejsze wiadomości.

Austrija.

Wiedeń, 1 grudnia. Dzienniki umieściły dziś zrana odezwę podpisaną przez 20 osób do obywateli austriackich, zagrzewających ich do składek na rzecz braci ich niemieckich w Slezwigu i Holzstynie. Dziennik Patnik umieścił d. 1 grudnia rozporządzenie hrabiego Mensdorff-Pouilly namiestnika cesarskiego w Galicji, przypominające mieszkańcom tego kraju, że każde uczestnictwo w powstaniu śląskim karę pieniężną stu złotych niemieckich (60 sr.), albo uwięzienie dwutygodniowe; że ci, którzy odważą się broni ukrywać, opłacać karę pieniężną 500 zł. niemieckich (300 sr.), lub uwiezonymi będą najdłużej na 3 miesiące.

Toż samo rozporządzenie zaleca, aby wszyscy posiadający jaką broń złożyli ją przed 15 m. grudnia władzom policyjnym lwowskim i krakowskim; mieszkańcy wsi powinni składać broń w zarządkach gminowych; wydane im na to zostają kwity; osoby opatrzone pozwoleniem posiadania broni, powinny te pozwolenia przedłożyć przed dnem 15 grudnia nawet w takim razie, choćby im na dłuższy były udzielone; kto niezasługuje się do powyższego rozporządzenia aż do połowy grudnia, naraża się na całą surowość prawa.

Dziennik Patnik uwiadomił w Nr-ze swoim 1 grudnia, że podług otrzymanych wiadomości ze Lwowa z dnia 27 listopada, panu Semkowicz radcy sprawiedliwości poruczone wytoczyć sprawę księżu Sapietę. Inne sprawy poruczone zostały panu Stenzel, podobnie radcy sprawiedliwości.

Donoszą z Lwowa 1 grudnia, że byli po-

seł na sejm pruski p. Władysław Bentowski, zatrzymany tu od wiosny, skazany został na jednolite więzienie.

Wiedeń, 3 grudnia. Czytamy w dzienniku Patrie:

Rozdrążenie wywołane w Paryżu przez odmowę Anglii przyjęcia przełożenia należenia do kongresu silnie oddziaływało na stosunki Francji z Austrią. Obudziło to w Paryżu żądze zemstzenia się nad Austrią za doznana porażkę w Londynie.

Codziennie oziębłość między Paryżem i Wiedniem wzrasta; według zwykłego porządku rzeczy powinno by zbliżyć Austrię z Anglią, ale staje temu na zawadzie obrót, jaki chwilowo sprawa duńsko-niemiecka przyjęła.

Dziennik Patnik oznajmuje, że d. 18 listopada żydzi popelnili we Lwowie wielkie nadużycie w klasztorze panien Benedyktyn, chcąc przemocą odebrać 19-to letnią Izraelitkę, która z przekonania pragnęła zostać chrześcijanką. Zwierzchność stłumiła ten rozruch.

Wiedeń, 4 grudnia. Na dzisiejszem posiedzeniu Izby poselskiej rady cesarskiej, hr. Rechberg odpowiedział obszernie na zagadnienie p. Rechbauer tyczące się sprawy holzstynsko-niemieckiej, i zakończył mowę swoją na słownym oświadczeniu:

„Często słyszymy, że spadkobierstwo króla Chrystiana IX nie ulega pod względem prawowitości żadnemu zarzutowi, jeżeli nie w księstwach to przynajmniej we właściwie tak nazywanem królestwie duńskim. Wszakże to niezapewnia, że wszystkie zrzeczenia się, które poprzedziły traktat londyński 1852 i uchwale sejmiku duńskiego w 1853-m, wyjednanie zostały jedynie w tym celu, aby rozmaite części monarchii duńskiej mogły zjednoczyć się pod berłem króla Chrystiana IX. Jesliby ta kombinacja upadła, wówczas sprawa spadkobierstwa wynurzyłaby się znowu w całej rozciągłości.

„Druga okoliczność, której nie należy tracić z uwagi, poruszona jest przez pragnienie objawiające się w Niemczech oderwania księstw od korony duńskiej; lecz ta okoliczność w zasadzie nie zgadza się ze stanowiskiem prawnem, którego dopominają się książęta na Augustenburgu. Tak dalece, że w protestacji księcia Fryderyka na Augustenburgu zanieśionej w roku 1859 przeciw prawu spadkowemu duńskiemu, tudzież w akcie zrzecznym, jaki ojciec jego popisał się podpisać wnet po otrzymaniu wiadomości o śmierci Fryderyka VII, rozwinęło roszczenia nietylko do Holzstynu i Slezwigu, ale też zastrzeżono prawo mogącego się wyminąć spadkobierstwa w innych krajach rządzonych przez dom Oldenburgski. W tym składzie rzeczy Niemcy mogłyby być uwiklane w wojnę powszechną jedynie dla tego, aby książęta na Augustenburgu nie zaś książęta na Glucksburgu władali monarchią duńską. (Okłaski—poruszenie).

„Powtarzam, że nie mam zamiaru wyrazić swojego zdania, co do któregośkolwiek ze szczegółów sprawy spadkobierczej, lecz, że chciałem tylko uprzedzić, że są w tej mierze zbyt stanowczy nie byłby na dobie. Dla przedstawienia w sposób najtreściwszy głównych zasad, których rząd cesarski trzymać się pragnie w tej ważnej sprawie, nie waham się oświadczyć, że pragnąłby najbardziej spójności działania w niej z Prusami; że niezłomnie postanowił, tak w tym jak we wszystkich innych zdarzeniach, bez żadnego zbrocenia dowiedzieć, że umie szanować prawo i traktaty i że całą potęgą swoją postanowił bronić w granicach godziwych dobra Niemiec i spójności niemieckich na północy.”

Na zarzut pana Rechbauer, że dowody hrabiego Rechberg są zupełnie sprzeczne z duchem traktatu londyńskiego, minister spraw zagranicznych odpowiada, że nie poczytuje wcale protokołu londyńskiego za ośnowę prawną i obowiązującą, tylko wówczas, kiedy Danja uczyni zadosyć zobowiązaniom swoim względem Niemiec.

Odpowiadając panu Schindler, minister oświadcza, że przyjmuje odpowiedzialność za wszystko co uczyniono od 1859 roku,—lecz że Austrija daleka jest od wniczania szczegółu oręza; że gdyby inaczej było, już dawno wpłatały się była w wojnę.

Mówiąc o rokowaniach tyczących się Polski, minister oświadcza, że głównie opierały się one na pragnieniu utrzymania pokoju oraz całosci cesarstwa. Żaden rząd żywił nie odcień od nas wielkości pomysłowi kongresu europejskiego końcem zapewnienia pokoju; lecz dla usunięcia następstw przeciwnych tego rodzaju kongresu, rząd austriacki znajdował potrzebę uprzedniej zgody między mocarstwami, co do przedmiotu, jakie rozstrząsać na kongresie postanowiono.

Dziennik wiedeński Patrie pisze co następuje, o teraźniejszym ruchu w Niemczech:

Niemcy wzięte w całości, mimo rozbieżność sił swoich są dosyć słabe i nie należy nadto przeceniać wagi, jaką głos jej cięży może na szali w rozstrzygnięciu zadań europejskich, co do Austrii, nieda się ona prześcignąć przez Prusy, przynajmniej w obrębach działań zapowiedzianych przez pana von Bismarck, że co do ważności protokołu londyńskiego rząd pruski oglądać się nie będzie ani na postanowienia sejmiku niemieckiego, ani na uchwały własnego parlamentu.

Prócz tego wiadomo, że objawy demokratów, zgromadzenia ludowe i uzbrajanie się gimnazjów, jawidwie odczuły i artykuły dzienników radykalnych w sprawie szlezwigo-holzstynskiej obudziły już przeciw temu ruchowi podjętność najjaśniejszych mężów narodu niemieckiego.

Wyżądane postępowanie niektórych dzienników południowo-niemieckich, koniecznie wpłynąć musi na ukojenie umysłów.

Wyznajemy przecież, że nie są jeszcze najgorszymi ci, którzy w widokach obmyślanych pragną korzystać z prądu obecnego ruchu; za ich plecami kryją się zręczniejsi młacie, de-

magowie, którzy liczą na powstanie mass, przez które chcieli by zupełnie przerobić wszystko, nietylko samę Danję.

Dziennik dla cudzoziemców

mówi z tego samego powodu: Ogromne wicherzenie, poruszające dziś Niemcy z powodu księstw, wówczas tylko miało by znaczenie, gdyby chcieli toczyć wojnę z wielkimi mocarstwami w razie okazania przez nie pomocy Danji. Ale czyż tu o Danję tylko chodzi? Kontyngens związkowy przeznaczony na jej zmuszenie, wzięty razem z wojskami odwodowymi, aż nadto by wystarczył. Obawy miast i krajów nadmorskich niemieckich z powodu mogącej rozciągnąć się blokady przez okręta duńskie pochodzą tylko ze wspomnień lat 1848 i 1849. Ale od owego czasu flota niemiecka wzięła znaczny posłot.

Prawda, że sama jedna flota pruska nie może mierzyć się z duńską, od której jest niższą, licząc wielkich statków, stanowiących, właściwie mówiąc, siłę morską; ale flota pruska posiada wiele małych lekkich okrętów, przydatnych do obrony brzegów i do pojedynczych przewag, dla niepokojenia obrotów nieprzyjacielskich.

Obie floty równoważą się niemal pod względem siły pary, co wypada nawet na niekorzyść dla wielkich okrętów duńskich. Wszakże pod wielką wagą walka między flotą duńską a pruską była by nierówną, zważywszy zwłaszcza na większą wprawę majtków i dowódców duńskich, chyba by wezwano do współdziałania zbrojną siłę morską austriacką, co zmieniłoby by stan rzeczy na morzu i zaradziło by bezpieczeństwu niemieckich portów.

Z powodu oświadczenia hrabiego Rechberg na posiedzeniu Izby poselskiej d. 4 grudnia, że Austrija poczytuje traktat londyński za obowiązujący, chociaż Danja nie spełniła jego warunków, runęła jak grad na austriackiego ministra spraw zagranicznych narzekania dzienników wiedeńskich. Nie wahały się one wręcz powiedzieć, że hrabia Rechberg nie zasługuje na ufność narodu, bo najlepsze nawet zamiary marnieją w jego ręku. Dziennikarstwo wiedeńskie twierdzi, że nawet możliwość powszechnej wojny nie powinna wstrzymać Niemiec od udzielenia skutecznej obrony ludności bratniej uciskanej przez Danję; bo na tem polega cześć całego narodu.

Co najbardziej oburza głównejsze dzienniki, to jednosc, jaką postrzegają w dążeniach politycznych między hrabią Rechberg a panem von Bismarck.

Podług depeszy telegraficznej wysłanej z Krakowa 4 grudnia, dziennik Cz a s został zawieszony na 3 miesiące. Na redakcji Cz a s u cieżły już dwa ostrzeżenia.

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

LONDYN, sobota 12 grudnia. Oznajmują z New-Yorku pod dnem 2-m grudnia, że generał Grant zaniechał toczenia wojny w zlimie.

Generał Meade zetknął się w dolinie Milerun z generałem Lee, lecz ponieważ ten ostatni zajmował stanowisko zbyt silne, wrócił więc do Fredericsburga.

Wieść krąży, że generał oderwaniec Longstreet odstąpił od oblężenia Knoxville.

LONDYN, sobota 12 grudnia. Donoszą z Bombaj 29 listopada, że lord Elgin umarł. Górale powstali w Indjach.

Półkownik Rose doniósł telegrafem z Lahory 26 listopada, że odparł ich napad. Generał Chamberlain i półkownik Rose zostali ranneni. Generał Chamberlain donosi, że jest pewny zwycięstwa i nie potrzebuje posiłków.

SZCZECIN, sobota 12 grudnia. Wschodnio-morska gazeta donosi, że Svinmunde pod dnem dzisiejszym, że dwie szrubowe korwety duńskie krążą przed zatoką o 3/4 mili od portu.

ALTONA, sobota 12 grudnia. Zapewniają, że w sferze stanowej (entscheidender Stelle) rozstrzygnięto nie czynić żadnego oporu wykonaniu związkowemu. Jest nadzieja polubownego układu z wielkimi mocarstwami niemieckimi.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

TOWARZYSTWO LEKARZY MOHYLEWSKICH, niedawno obchodziło pierwszą rocznicę swojego założenia. Ze sprawowania obywatelnego przez sekretarza zgromadzenia p. Mandelstama, równie jak z przemówienia prezesa p. Grabowskiego widać, iż Towarzystwo wiele jeszcze ma do zwalczenia, nim się ustali i pożytek naturę przyniesie. W ciągu pierwszego roku istnienia, Towarzystwo odbyło dwa nadsiedzenia, na których, prócz interesów administracyjnych, traktowano rozmaite zagadnienia medyczne w rozprawach pisanych i ustnym porozumieniem. Z rzeczy pisanych zasługują na wspomnienie tutaj: rozprawa p. Mandelstama o leczeniu niektórych chorób umysłowych za pomocą opium; popularny opis panujących w Mohylewie ostrych wysypek, przez pp. Rachunkowicza, Ekkerta i Steinberga; o powietrzu w znaczeniu higienicznym, czytana przez p. Steinberga rozprawa, która wywołała wiele zajmujących uwag nad kółtem; tenże sam przedmiot traktująca rozprawa p. Ekkerta o mikroskopiecznem badaniu kółta; wreszcie artykuł p. Marcinowskiego o pomyslnem leczeniu obłąkania poporodowego za pomocą opium. Jak na początek, przynależało, iż to może być dostatecznem, było Towarzystwo zapewnić sobie mogło drogę rozwoju w przyszłości. Ale jakoś ku temu nieidzie. W chwili zawiązania się Towarzystwa, grono jego składało się z 21 lekarzy miejscowych mohylewskich; w końcu zaś pierwszego roku istnienia już było tylko 13 członków. Z tych ośmiu, których się niedościgniono, jeden umarł, trzech wyjechał z Mohylewa, czterech zaś usunęli się na stronę, a żaden z tych, co opuścili Towarzystwo, niewinności należnej odeń szczupłej składki po 3 rub. od osoby rocznie. Wstępowanie do grona Towarzy-

stwa członków nowych, dopiero na przyszłość zapowiadano, że w mowie przesa, pełnej słusnych utysków na obojętność. Z pomiędzy 13 lekarzy, którzy pozostali wiernymi rozsądnej myśli wzajemnego udzielenia postrzeżeń i uwag w nauce tak prze-ważnie od dosłowności zależnej, sześciu tylko czytało rozprawy pisane na posiedzeniach. Z pomiędzy około 70 lekarzy mieszających po miastach p wiatowych i wioskach w gubernji, „ani jeden niezaszczylił Towarzystwa gotowo-ści zostania jego korespondentem,“ powiada prezydent w swej mowie.

— „LUDNOŚĆ INFANT.“ — Ogólna cyfra ludności Infant pospolu z wyspą Oesel wynosiła w r. 1862 pięć męskich głów 442,812, a żeńskiej 478,378. Ze względu podziału na stany było: 7,208 szlachty (4,828 rodowitów i 2,380 osobistych); 2,843 duchowieństwa (1,516 protestanckiego, 1,305 prawosławnego, 11 rzymsko-katolickiego i 11 żydowskiego); 75,911 stanu średniego; 795,743 włościan-skiego; 26,462 stanu wojskowego; wreszcie około 10,000 ciągle zmieniających się cudzoziemców. Z ogólnej cyfry ludności Infant przypada na włoski 812,689 osób, czyli 88 a na jenaście miast 108,501 czyli zaledwo 12% Ryga w r. 1862 miała ludności 72,930, Dorpat 13,893, Parnawa 6,779, Arensburg 3,325, Walk 2,546, Fellin 2,391, Wenden 2,109, Werro 1,670, Lemsal 1,160, Wolmar 1,149, Schlock 547. Z ogólnej więc cyfry lu-dności miejskiej na samą Rygę przypada 67 na Dorpat 12 na Parnawę 6 na Arensburg 3 a na wszystkie razem pozostałe siedm mia-steckie tylko około 11 procent.

Pogląd

NA OSWIATĘ STAROŻYTNEGO WSCHODU
I ZWIĄZEK JEJ Z CYWILIZACJĄ EUROPEJSKĄ
skreślił Józef Rola Kameński.

(Dokończenie. Ob. N. 138.)

Na całym Wschodzie władza była najczę-ściej teokratyczna. Wszystko się zlewało w religijnych pojęciach. Herodot w swej po-droży po Egipcie ciągle mówi o kapłanach, którzy przewodniczą ludom i mocarzom. Wiel-ki władca wschodniego świata jest wyrocz-nią i w tajemniczych jej słowach leży prze-powiedzenie państw i ludów. Na głos jej zapala-ją się krwawe wojny i niesłychane popętnia-ją zbrodnie. Wschód przekazał tę plagę Grecji; ale ludzkość rozwinęła się w Grecji tak wyso-ko, że zdolała ująć tego wpływu. W Chaldei i Assyrii nie tylko wyrocznia, ale też i czary wywierały wpływ potężny na państwo. W Per-sji i Chinach, gdzie władza mniej była kapłań-ską, sam jeden monarcha „wszechwładnie rzą-dził.“ Nieruchomość i jedność cechowały wład-ze na wschodzie.

Religia na wschodzie wskazuje moralne prawdy, chociaż te niekiedy przystrojone są w godia ciemne i zawiłane. Persy, zwolen-nicy nauki Zoroastara, przypuszczają dwa pier-wiastki: Ormuzda i Ahrimana, to jest światłość i ciemność, czyli dobre i złe. Oprócz tego wie-le podrzędnych duchów.

Chociaż w Indiach, Brahma uważany jest za istotę najwyższą, żadna jednak mytologia nie stworzyła takiego tłumu istot jak indyjska; płodność jej wyobraźni niesłychana. Niebo i piekło naszkicowane są w malowniczej poezji, w całym ogromie właściwym wschodowi. Najgłówniejszy prawodawca zowie się duchem (Manu); to imię napatykamy u wielu naro-dów starożytnych. Indianie mienia życie mlej-secm ciągłej walki i widzą w przyszłości za-platę dla walecznych i karę dla tchórzy.

Pustelnicy indyjscy, których szanowano do bałwochwalstwa, wypowiedzieli wojnę światu zmysłowemu; i całkiem zagłębiali się w czyta-nie tajemniczych Wedów. To nieme roz-myślanie uważano za najwyższy stopień chwa-ły, którego ludzkość dostąpić mogła.

U Chińczyków, w przepisach Konfucjusza i Lao-Tseu postrzegamy ślady pierwotnej reli-gji, z temi moralnymi prawdami, które ist-niały u innych narodów. Konfucusz często wraca do zepsucia rodzaju ludzkiego a w ma-licznych mytach przywodzi opatrność najwyż-szą, duchy dobre i złe i czeka walczącego na ziemi. Nauka Lao-Tseu pełna tajemnic i poe-zji. Przepisy Konfucjusza więcej są filozoficz-ne, a Lao-Tseu religijne.

Wszędzie na wschodzie napatykamy głów-ne wyobrażenia o religji. Ale rzuca na nie cie-mnotę grube bałwochwalstwo i tysiące zbro-dniczych przesądów. Mniemacby należało, iż takowe narody miały zaledwie wyobrażenia o tych szczytnych pomysłach, widząc jak się kla-niali zlepienym przez się bałwanom, ciałom niebieskim i stworzeniom.

Filozofia w starym świecie wschodnim pra-wie nie istniała; a przejawiająca się w Persji i Indiach niemal całkowicie religja poehlanfała. Wschód, w którym przeważała wyobraźnia, nie mógł się oddać ciekawemu badaniu i tej nauki, która rozwija się jedynie w postępie ludzkości.

Sztuka zostawiła na wschodzie okazałe śla-dy. Egipt, Persja i Assyria nie przekazały nowożytnym pomników poetycznych. Zna-je bowiem w Europie perskie poemy nie należą do tej epoki, która nas zajmuje. O cudach za-tem sztuki tych narodów możemy jedynie sa-dzić ze szczątków olbrzymiej ich architektury. Wielkość cechowała sztukę wschodnią; wszy-stko co, tylko przypominało nieskończoność zachwycało i unosiło ludy Azji. Okazały ogrom architektury dowodzi niezaprzeczenie niezliczonych bogactw mocarzów wschodu; te dowody netylko istnieją w Tebach, Palmirze, ale i na całym wschodzie.

Mamy jeszcze wiadomości bardzo niedokładne o handlu najdawniejszych ludów świata; zdaje się, że był on tylko podsyćczy zbytkiem. Wie-my z opowiadania dzieje, co się działo na o-kazalych dworach Persepolis, Babilonu i Ni-

niwy; jakie niezliczone mnóstwo dworaków i wysokich dygnitarzy, kobiet i niewolników przepelniało ich pałace. Handel, którego ce-lem jest ulepszenie bytu narodów, później mu-siał się pojawiać.

Dla uzupełnienia obrazu dziejów wiedzy wschodniej, muszę zrobić spostrzeżenie odno-szące się wyłącznie do wykazania związku, za pomocą którego wiek nasz usiłuje dowieść stosunków. powinowactwa jednoznacznych głów-ne starożytne uczoności i dowodzących nie-wątpliwie u ludzi tożsamości rodu i pochodze-nia. Azja była początkowo punktem środko-wym z którego wyszły wszystkie promienie cywilizacji i rozlały się po świecie. Wywie-ziona z kolebki przez Fenicję, objęła Azję, Afrykę aż do słupów Herkulesa. Wielka roz-maitość mytów, figur i symbolów odznaczają-cych wtóry wiek Grecji, mogła tylko pochodzić ze styczności z matką podan ludzkich; główny bowiem handel tych pierwotnych rodu ludz-kiego składał się z wymiany towarów umyślo-nych, przedmiotów, czci, sztuki, wiadomości astronomicznych, przesądów i mitologii, ce-chojących wyłącznie starodawne pomniki i po-emy. I to jeszcze w tym kraju możnaby spraw-dzić, bo koleje wieków i oświaty nie zdolały zatrzeć w niektórych dziedach odnoszących się do tych czasów, przejścia Egiptu, Frygji i Chal-dei.

W porządku filozoficznym, możemy postępo-wać z większą jeszcze pewnością za osadami poe-ji i wyobrażeń, które przesiadły się z Azji do starożytnej Grecji. Panteizm szkoły Elej-skiej mógł tylko z Indji pochodzić. Ale częste stosunki Persji z Grecją doprowadziły do u-stalenia dualizmu, który tak ogólnie objawił się w systematach filozoficznych tego ostat-niego kraju, iż latwo było dowieść tożsamości zasad w ruchu umysłowym starożytnych Gre-ków i Persów.

Ta jedność pierwiastku filozoficznego i spo-łecznego, która uległa niezmiernym zmianom, stosownie do różnego stanu starożytnych ludów i krajów, także się objawiła w innych gałę-ziach działości. Z e n d - A w e s t a u Per-sów, T a o - S e - N i n g u Chińczyków, W e d y u Indian, chociaż okazują wyniki różne w zastosowaniu, ale razem wzięte nie są prze-cież niezmiennym, jak tylko odmiennymi for-mami pierwotkowego zadania, które raz więcej rozwinięte, to znowu więcej ciemne, lecz zawsze jedno, żywotnym jest początkiem oświaty i tem starém społeczeństwem. Zada-nie to bardziej urozmaicone na zachodzie, któ-re narody bałwochwalcze nie posiadały reli-gji pisanęj, znajduje się jednak w starożytnych pomnikach Grecji, Etrurji i Hiszpanji.

Związek dający się postrzegać w różnych teogonjach wschodnich, zespolonych później z mitologją grecką, przebiega się również w po-etycznych utworach owych czasów.

Na nich przedewszystkiem najstarsi syno-wie rodu ludzkiego obdłi piętno swego gene-szu. Cecha odróżniająca starożytny Wschód od Zachodu zdaje mi się wyraźnie oznaczona w ich poezji.

W Europie, poezja odbija wszystkie pier-wiastki ludzkie. Zajmując się sprawami po-łecznego życia i wchodząc w jego szczegóły, ona przedziara zasłonę skrytości serca ludz-kiego, niezliczone jego fantazje i żądze, i peł-na rozmaitości rozbiiera je i wyklada; słowem ludzka jest w pełnem znaczeniu tego wyra-zu.

W starożytnej Azji, mniemania religijne za-liczone do niewzruszonych ustaw prawodaw-czych, zostawiały mało przestrzeni dla ruchu u-myślowego, który ograniczył się panowaniem w rozległej jednostki poglądu nad ogółem zjawisk, a rzadko usiłował postępować za rozmaitością przyczyn i związków między różnymi gwał-tami wiedzy. Ten rodzaj nieruchomości gwał-tu i wiedzy. Ten rodzaj nieruchomości gwał-tu i wiedzy. Ten rodzaj nieruchomości gwał-tu i wiedzy.

W Indiach zaś, poezja nie tylko trzymała się materji, ale raczej myśli; przejęła się o raz uwniosłości przedmiotu; pochwyciła wszystkie cuda natury, i za pomocą swych śmiałych figur, tej wyobraźni cichej i zarazem bogatej, dopełniła swych wielkich pomysłów o wszechświecie. Myśl narodowa złożona była w całej pierwszej prostocie w olbrzymim pomni-ku zwanym M a h a b h a r a t a. Ten rozgło-sny i okazały wybuch pierwotnej myśli Wschó-dni sięga niepamiętnych czasów, i dotąd jesz-cze uchodzi za jedną z najcenniejszych kon-stellacji wśród świetnej pomroki pierwszych wieków.

Ala w miarę ciągłego odkrywania związków powinowactwa łączących kodeksa prawodawcze i religijne na Wschodzie; W e d o w z e n d - A w e s t a, H e r m e s a z L a o - T s e u, usi-łowano też pochwycić stosunek zachodzący między pomnikami sztuki i myśli, tych sta-rych szczepów rodu ludzkiego. Rozbiór su-mienny i umiejętny pierwiastków weszłych do składu tych arcydzieł starodawnych, których odniesionoby pomysły do wspólnego źródła, byłoby zaiste nauką powabną i razem bogatą w wyniki. Stądja dokładne nad M a h a b h a - r a t a, chińskiemi rękopismami, S h u a h - N a m e h e m, rzuciłyby wielkie światło na dzieło rozumu ludzkiego w biegu jego wspaniałego i wielorakiego rozwoju, i posłuży-

łyby uczonym za skazówkę do ich chlubnych usiłowań, zespolenia zasad przedchrześcijań-skiej europejskiej i azjatyckiej oświaty. Ma-my nadzieję, że w krótkim czasie biegli arche-ologowie i checiwi wiedzy młodzieńcy, którzy z takim zapalem skupili się pod naukową cho-rągiew, przedrą się do wnętrza starodawnej świątyni wschodniej i odsłonią wszystkie jej tajemnice niezrównanej ciekawości naszego wieku.

Plemiona pelagickie wydały Homera, który nie należy do jednego miasta, ani właściwie mówiąc do jednej prowincji, lecz do całej Grecji; nie jest to jeden człowiek, ale pokolenie, nie jeden pisarz, lecz epoka cała. Później cudna prostota homerycznych czasów odrzuciła się w pełnej wdzięku symetrii Par-tenonu, gmachów ateńskich i wieku Pryklesa. Wiedza narodowości greckiej przebiega się w każdym wierszu tej wielkiej postaci, hero-icznej w Iliadzie, cywilizowanej w O d y s e i. Pierwsza księga przedstawia chlu-bne zapasy narodu w peluchach; druga zaś spokojne i porządne rozwijanie się ludu postę-pującego w pełni swej potęgi i siły. Persja również osobiona jest w dwóm swej myśli pomniku, w architekturze i poezji, wskazuje nam grody Persepolis i Suze, filozofa swego Zoroastara i poetę Ferdosa. Indie miały ol-brzymie poemy i kolossalne świątynie, których ogromne rozmiary panteizm utworzył. Na-zwać je można wzajemnem rwaniem się do siebie człowieka i natury, chcących ścisłym zespolić się wzajem w gwałtownem wylaniu się życia i miłości, i zarazem zalszyścić przelot czasu, jak w tej pagodzie rangunskiej, w któ-ręj piramidami liczą się stulecia.

Paryż, 7-go grudnia.

Świat sztuki podobnie jak świat polityczny, ma swoje ważne zadania; mniej głośnie i mniej drażliwe, stanowią one przecież zajęcie tysię-cy ludzi żyjących wyłącznie w tym świecie. Jednym z takich zadań jest teraz w Paryżu swoboda teatrów, ogłoszona przez cesarza w mowie tronowej piątego listopada.

Każda kwestja, jak pieniaż, ma dwie stro-ny: ta o której mowa, jednym blyszczy, dru-gim czarną się wydaje. Obejrzyjmy jedną i drugą stronę.

Zwolennicy przywileju utrzymują, że on sto-nowi siłę sztuki dramatycznej, podnosząc ją do wysokości instytucji. To zdanie podzielał tak-że Goethe, otwarty zwolennik przywileju. Wielki ten myśliciel, nie pojmował sztuki dra-matycznej inaczej jak pod opieką państwa: w swoich rozmowach z Eckermanem, admi-nistracji przypisyuje wyższość smaku teatru francuzkiego, górującą nad innemi teatrami Europy.

Wyznawcy zasady Goethego, podają jeszcze inne przyczyny na poparcie potrzeby przywi-leju. Zdaniem ich, wolność stworzy wnet za-żarte współzawodnictwo; teatrów namożny się w Paryżu co niemiara, myśl bowiem założenia teatru idzie w parze z tak wielkim orszakiem uciech i faworów, że kapitał, zazwyczaj ostró-żny, da się łatwo wciągnąć w to zaczerwone koło miłych złudzeń. Będą więc zakładali te-atra na wysłci — a mnogość przedsiębiorców spowoduje niechybnie zupełny upadek sceny.

Possymistom odpowiadają na to optymisty, że kierowanie i kształcenie smaku powszechno-sci, nie należy do administracji, że teatr nie jest kapłaństwem, ale przemysłem, jak inne — sklepem, gdzie dyrektor sprzedaje publiczno-sci dobre lub złe sztuki: wolno kupić, wolno nie kupić. Jeżeli spekulanci założą więcej teatrów niż ich dla rozrywki paryżanów po-trzeba i zbankrutują — to ich strata: ogół na nie nie cierpi. Przeciwnie, z współzawo-dnictwa tylko skorzystać może. Im więcej będzie teatrów, tem większa emulacja, tem większe niżnienie ceny. Teatr taki wyjdzie z nowego systemu, jak skutek wychodzi z przyczyny. Od publiczności zależy, żeby na-dać widowiskom ton przyzwolty, żeby je wy-kwintem uczynić.

Zupełnie to ostatnie zdanie podzielałmy. Głównym błędem rządu francuzkiego, uawet słabością jego, jest zbytne rozpraszenie się w teatrach, w dzielnikach, w drukar-niach, w księgarniach, wszędzie jest; nawet na wszystkich przedsiębiorstwach prywa-tnych rękę trzyma.

Co do upadku sztuki dramatycznej, obawy są ponne. W niektórych teatrach upadek już dno dosięgnął. Swoboda nie zdoła stworzyć sztuki niższej, jak ta, która się rozwinęła w Paryżu pod osłoną przywileju. W każdej społeczności po-spolita uciecha niższych umysłów, swoją część otrzymać musi: niech każdy szuka stosownej dla siebie zabawy: obok źródła, zostawny ko-ryto. Takie poziome widowiska nie narobią więcej zgorzienia, jak karczmy stając co krok otworem: tu policja od niemoralności ustrzeże.

W ogóle, zamiast zniżić poziom sztuki, ta swoboda ruchu tylko podnieść go może. Speku-lacja schlebająca zwierzęcemu smakowi, nieo-mieszka także schlebiać wyższym instynktom tłumu. Lud paryski nad wszystko przekłada dramat romantyczny. Dla tego sztuki wyższe li-terackie, wyrugowane romantycznością głupia, pwróca, pewno na dawne swoje miejsce. Dziś przesad nie pozwala jeszcze niektórym, wyo-brazić sobie tragedji Corneilla granych godnie gdzie indziej jak w francuzkim teatrze. Prze-sad ten, jak inne, zetrzeć się musi. Geniusz, jak światło, od fachmanów się nie powala — przeciwnie, oczyszcza czego dotknie. Od dwóch wieków grają Szekspira na najpo-dejszych teatrach angielskich — i dla te-go sława jego wnika w masy, stała się częścią ich patriotyzmu. Geniusz nigdy wy-żej się nie podnosi, jak kiedy tak nisko po-między lud schodzi.

Anglicy zamierzają wystawić Szekspirowi godny jego nagrobek. Wyznaczona już ko-missja do dyskusowania projektu. W dowód wdzięczności za cześć, jaką Francja wyznaje dla narodowego poety Wielkiej Brytanji, za-

proszono do tej komissji pp. Guizota i Ludwi-ka Blanc.

Na pierwszem zaraz posiedzeniu, kiedy p. Blanc wyraził zadziwienie, iż nie widzi Wi-ktora Hugo, komissja poleciła mu, żeby do niego natychmiast napisał i tym sposobem na-pisał zapomnienie zasługujące na nazwę nie-grzeczności. Hugo, nie mając sam żadnej do zaprosin pretensji, uczuł się dotknięty w oso-bie syna: przykro mu było, że pominięto Fran-ciszka Hugo, który z wielkim talentem od lat kilku dzieła Szekspira tłómaczy. Nieprzyjajł przeto wezwania, pomimo, że poehlebne i po-wabne dlań było.

Wedle naciganęj metryki, ma stać wyrte na pomniku, iż Szekspir urodził się w dzień-si. Jerzego patrona Anglii. Ta wersja zbyt po-chlebna Anglii, żeby ją chciało pominać dla prawdy. Rzeczywiście, przyniesiono go do chrztu dnia tego; ponieważ w Anglii jest zwy-czaj chrzcić dziecko trzeciego dnia po urodze-niu, to najlepszy dowód, że się nierodził w święto patrona.

Na pewno, dnia urodzin Szekspira nie po-daje żaden biograf: wiadomo tylko, że przy-szedł na świat w kwietniu 1564 roku.

Wracając do teatrów, wypada nadmienić o pięciu-aktowej klasycznej operze Hektora Ber-lioza „Trojanie w Kartaginie.“ Dala ona powód do gwałtownej polemiki pomiędzy dawnymi wyznawcami a czcicielami m u z y k i p r z y s z ł o s c i. Ci ostatni mianowi-cie, chcąc zasłonić Berliozą od p o c i o d o , p r y-pominających te, któremi tutaj zasypano nie-szczęśliwej pamięci T a n h a u s e r a — pu-szcili tumany kadzideł, które jeszcze bardziej zmniechcyli publiczność: kazono bowiem jej kosztem. Między pochwalnemi artykułami znajdujemy, naprzykład takie frazesy: „Mu-zyka Berliozą jest zamkniętą księgą dla po-dłych muzykantów, którzy poniżają sztukę schlebając niskim instynktom tłumu.“ A in-ny: „Jest to sztuka c z y s t a, jaśniejąca po-godną światłością, zbyt wysoka, ażeby do niej powszechność mogła dosięgnąć, zbyt dumna, ażeby zeszła do powszechności.“ Trzeci wo-la: „Berlioz, to orator natchniony, za którym iść trzeba z prostotą dziatek, a wiarą neofit-ów.“

Publiczność paryska zbyt jest brodatą, żeby się od niej można domagać dziecięcej prostoty. Słuchano muzyki Berliozą przez sześć go-dzin z uszanowaniem i clerpliwością przykla-dną. Czegoż więcej żądać?

Za prawdę, Berlioz ma bardzo niezręcznych przyjaciół: zawsze też sama historia niedź-wiedzia, co kamieniem muchy zabija na uko-chapem czole.

Berlioz nie jest geniuszem, ale po pro-stu, gonącym za sławą utalentowanym człowiekiem. Należy on do rzędu kompo-zytorów mających więcej wyobraźni niż znie-cia, którzy chcą recitativem i har-monją zastąpić melodie. Poemat jego, T r o - j a n i e (bo sam Berlioz i wiersze do tej par-tytury pisał) jest właściwie mówiąc, librettem symfonji, zupełnie pozbawionym zalet potrze-bnych do zainteresowania dla sceny. Są to mi-łośnie dzieje Eneasa i Dydona, wzięte z epo-poi Wirgiliusza. Ale cała ta historia bardzo dramatyczna w E n e i d z i e, w teatrze wiele traci, z powodu zmian, które poczyni- należało dla wymagań sztuki zupełnie innych na scenie, jak w księżce.

Poemat Berliozą jest więc zimny i jednostaj-ny, co i na muzykę oddziaływa. Muzyka w ro-dzaju Wagnerowskim, ciężko-uczona, ale nie zawsze smaczna — nie może wytrzymać poró-wnania z muzyką Aubera, który nie mniej od Berliozą uczony, naukę swoją zupełnie inaczej stosuje.

W ogólności, nie ufamy pięknośtom muzy-cznym, do zrozumienia których potrzeba po-przednio spędzić lat parę w konserwatorium; sądzimy, że nauka dla genialnego kompozy-tora powinna być tylko środkiem wyrażania myśli. Tego środka publiczność znać nie po-trzebuje: jeżeli potrzeba znać zasady harmonji, ażeby ułożyć sławny marsz Wilhelm Tella, albo czwarty akt Hugonotów, słuchaczowi to do uwielbienia tych dwóch arcydzieł bynajmniej nie potrzebne. Sam Berlioz za przykład po-służy. Kilka ustępów z jego partytj żywym przyjęto oklaskami: pomiędzy innemi, duet Eneasa z Dydoną, i sextet drugiego aktu. Te dwie pieśni zrozumiał ogół od razu, bo są w i-ście natchnione: mają zapal i to prawdziwe czucie, które się udziela nie tylko „dzieciom i neofitom.“

Nazajutrz po przedstawieniu „Trojan“ śpie-wano we włoskim teatrze „L u n a t y c z k ę.“ — słodką sielankę Belliniego. Jakż kontrast rażał! Nigdy nikt z młodsza nauką więcej nie zachwylił słuchaczy. Uczniowie Wagne-ra muszą doktoralnie pogardzać tak orkiestra-cją tak ubogą, która słowem wtóruje tylko, jak słabe echo.

Prawda, że S o n n a m b u l a z ubiorem przypomina wyszłą z mody pasterkę starego obrazu; ale gorące serce bije pod jej wybla-skłym stankiem... z poza niego przedziwne sy-pią się kwiaty, a z oczu spadają izy od pereł czystsze... Duety Aminy zawsze przywodzi nam na pamięć ową piękną strofę, którą Teo-kryt w usta pasterza swego kładzie: „Nie pragnę posiadać ziemi Peloposu; nie pragnę talentów złotych, ani rumaka szybszego od chmury — ale tylko pod tą oto skałą, pragnę śpiewać, trzymając ciebie w objęciu a patrząc na nasze dwie pomieszane trzody i na sycylijskie morze.“

Bellini rodził się także w Sycylii. Może był potomkiem owych pasterzy Grecji, co udrapowani w runa, pasli kozy na wulkan-icznych wzgórzach, przyszykując na pieszczalce; cznych akompanjament nie sztuczniejszy od sta-roytniej fletni: dodaj cichy krzyk świeracza, a mied bledziej orkiestrę Belliniego. Ale me-lodia Eolska nieraz boskiem technieniem zacza-ruje trzcinę pasterza i wydobywa z niej smu-tnie skargi płynące po ziemi, jak za niebem tę-sknota. W L u n a t y c z k e ona brzmi nieustannie: samo nawet szczęście tu narzeka.

a westchnienie zda się do jęku podobne. Bel-lini przezuwał swój skon przedczesny: stał melancholją jego pieśń.

Henryk Heine, który żył z nim blisko, wspo-mina, że nieraz straszył Belliniego, wskazu-jąc mu lat pięć po trzydziestce, jako niebezpie-czne dla geniusza przejęcie. „Radziem mu, powiada, żeby jak na geniusza przystało, na tę próbę się nie narażał i umarł wcześniej. Rzecz dziwna! mimo ton żartobliwy, ta moja wróżba zmieszata go widocznie. Nazwał ma-je t a t t o r e m (człowiek rzucający urok) i zrobił znak odczarowania (posponity włoski gest: ręka podniesiona nad głowę, z dwoma wyciągniętymi palcami). Biedny! Tak jemu się żyć chciało! Samo słowo s m i e r e prze-mowało go dreszczem wstrętu... nie chciał sły-szeć o śmierci, bał jej się jak dziecko lękające się zasnąć w ciemności... Dobrze to było i na-dobne dziecku! Nieco zarozumia e czasami, ale wtedy dość było śmiercią mu pogrozić, że-by ton skromny i błagalny odzyskał.“

Biedny Bellini! zakwitł i znikł jak owe ta-jemnicze kwiaty jego cudnej ojczyzny, co się na przysiałym kraterze Etny rozwijają o wschodzie słońca i nigdy nie oglądają zachodu.

Od Belliniego do K a r i l j o n u przejście nie tak gwałtowne jak się wydaje. Ta muzy-ka dzwonów szebiejąca w powietrzu jakimś fantastycznym językiem niskich tonów, ma dziwny urok. Przypominamy sobie, że w G e n u i spacerując wieczorem po Aquasola, jed-nej placzycie tego miasta, na białych mar-murowych schodach zbudowanego, nie mogli-śmy bez głębokiego wzruszenia słuchać K a r i l j o n u, czyli pogoniana słońca śpiewającego przez kościelne wieżyczki.

Na znak dany z katedry, tysiące dzwonków rozmaitemi głosami odpowiada, wnet powstaje harmonijna zwada, która łagodny wietrzyk porwa, rodmuchuje, goní, i całusami ko-morzu popycha. Trwa to dobre pół godziny — i więcej. Księżyc z a A p e n i n ó w wyrzj, nie-zliczone światelka zajasają na zielonej prze-strzeni rozlanego po górach miasta; poczer-nieją cyprysy ocieniałe ścieżki, po których jak białe posagi suną Genueńki przysłoni- one śnieżną gażą — a w przyciem powietrzu jeszcze brami srebrna nota, a po Apeninowych szczytach odpowiada echo, coraz to słabsze, aż wreszcie pod płaszcem nocy cichnie...

Ala nie o tem mówić chciałem. (Dok. nast.)

ROZMAITOŚCI.

— Pewien Szwajcar pan Zeydler bnduje do-my wygodne i tanie i nazywa je przedusami, dla tego, że się mogą przenosić do woli. Do-my te są ciepłe, piękne, a co najważniejsza, ceny ich przystępne są dla klasy wyrobni-czej i mogą im wyswadczyć wielką usługę w krajach, gdzie się one zastosować dadzą. Dom składa się z dwóch pięt i 9 pokoiów. Cały dom wynająć można za 600 franków, bez oddaje się dowoli — nawet i czwartą część ty-lko wynająć można.

Wiadomo, że z powodu zabicia służąc go pa-na Alcock, zawiadującego poselstwem angiel-skim, o mało nie przyszło do wojny między Anglią a Japonją. Dziennik londyński T i m e s u-miescił następny list z podpisem „Podróżny“ z którego się okazuje, że nie należałoby rzędo-wi tak dalece brać do serca pojedynczych przypadków, które zachwalstwo Anglików sa-mo na siebie ściągą. Beziemienny korespondent pisze bowiem co następuje:

„Piętnastoletnie doświadczenie nabyte w podróży po wszystkich częściach świata, upoważnia mię do wypowiedzenia, że zwykłe największe części kłopotów sami na siebie ściągamy; bo wszędzie, gdzie tylko przybywa Anglik, przynosi z sobą przekonanie, że kraj jego jest tak potężny, a on sam zwyciężcem tak wysokiego stopnia, że może bezkarnie deptać zwyczaje i obyczaje innych narodów.“

Widziałem to bardzo często i nieraz przy-chodziło mi obawiać się bitwy; ale widziałem też jak oburzenie cudzoziemców nagle u-smierzało się i przechodziło w pewien rodzaj pogardy, skoro przekonali się, że sprawa o-beli był Anglikiem. Widywałem Anglików pozwalających sobie zaganiania takich postę-pków, które tu ściągają na natychmiast karę na każdego cudzoziemca.

W Japonji zabroniono strzelać z broni pal-niej w promieniu 20 tu mil od pałacu Taku-ma; a jednak podróźni zagraniczni w Yok-hama i Kanagawa, codziennie polują na zwier-zyne, która znajduje się pod tak ścisłą opieką praw miejscowych, jak zwierzyzna w parkach wielkich właścicieli ziemskich w Anglii. B-tem zaproszony na taką zabawę w trz cion-ków poselstwa, którzy pojechali w tym celu z Yeddo do Yokohama. P. Alcock uprzedził ich, że to było bronuim; przecież nikt ich nie turbowal.

W Japonji niewolno ani kupcom, ani nie-wiastm jeździć inaczej konno, jak stępo; ale Angliey obój p e i u m y s l e n i e p r z e b i e g a j ą m i a s t o k o n n o i l a t a j ą s z a l o n y m c z w a l e m p o u l i-cach tak zawalonych powozami i pieszymi jak nasz Strand. Na wielkim gościu z Yeddo do Kanagawa na przestrzeni 22-ch mil ciągną się z obu stron nieprzerwane szeregi domów. Widziałem na nim gromady Anglików uży-wających konnej przejażdżki i rozpedzających we wszystkich kierunkach mężczyzn, kobiety i dzieci.

Wszystkim wiadomo, że służalec pana Al-cock, zuchwałstwem swoim dół powód, że go zabito; pozwolił sobie ocierać się bardzo bli-sko o niewiasty wysokiego stopnia i był o-strzegany, co go spotkać może.

Wszędzie gdzie znajdowałem się, zdarzało mi się widzieć współzłotników moich postępują- mi się takim samym sposobem. Ostatnie zaj-ście w Rio-Janeiro miało podobny począt-k.

Zapewnił mogę, że jeżeli rozpoczniemy woj-nę z Japonczykami, nie wyobrażamy sobie, że pójdzie ona tak łatwo jak w Chinach. Są oni ślini, odważni, dumni i checiwi nauki we wszystkich gałęziach.

